

HALLISTE VALLA ÜLDPLANEERING
AASTANI 2015

PLANEERINGULAHENDUS

Sissejuhatus

Käesolev üldplaneering algatati Halliste Vallavolikogu otsusega 26.02.2008 määrusega nr 3 "Valla üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamise algatamine" Planeering koostati Halliste Vallavalitsuse eestvõttel. Halliste valla üldplaneering valmis Halliste valla ja OÜ Kämpamäe vahelises koostöös. Üldplaneeringu koostamise eest vastutasid vallavanem Andres Rõigas, maakorraldaja Tiit Helimets ja majandusnõunik Maiker Reimann Halliste Vallavalitsusest. Kaardimaterjali vormistas Halliste Vallavalitsus. Keskkonnamõtjude hindamisega tegeles OÜ Kämpamäe. Vallavalitsust nõustasid Viljandi Maavalitsuse planeeringutalituse juhataja Tiia Kallas ja planeeringutalituse spetsialist Anne Karjus.

Vastavalt Planeerimisseadusele on üldplaneeringu eesmärgiks valla territooriumi arengu põhisuundade ja tingimuste määramine. Kehtestatud üldplaneering on aluseks detailplaneeringu koostamisele detailplaneeringu koostamise kohustusega aladel ja juhtudel ning maakorraldusele ja projekteerimistingimuste väljaandmisele väljaspool detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid.

Üldplaneering peab tagama võimalikult paljude ühiskonnaliikmete vajadusi ja huvisid arvestavad tingimused säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu kujundamiseks, ruumiliseks planeerimiseks, maakasutuseks ning ehitamiseks.

Üldplaneering tähendab kokkulepet, mille koostamise käigus üritatakse leida parim lahendus vastuoludele, mis eksisteerivad erinevate huvide esindajate - riigi, omavalitsuse ja huvigruppide vahel.

Halliste valla üldplaneeringu koostamisel on lähtud jätkusuutlikku loodussäästliku elukeskkonna säilitamise põhimõtetest, need on seotud territoriaalmajandusliku arengu eesmärkidega, et tagada piirkonnale pidev areng ja stabiilsus.

1. Ruumilise arengu põhimõtted ja Halliste valla iseloomustus

Ruumiline planeerimine on demokraatlik, erinevate elualade arengukavasid koordineeriv ja integreeriv, funktsionaalne, pikaajaline ruumilise arengu kavandamine, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi.

Vastavalt väljakujunenud planeerimise põhimõtetele jagatakse füüsiline keskkond kaheks keskkonnaks: looduskeskkonnaks ja tehiskeskkonnaks (hõlmab inimese kaasabil loodud keskkonda). Kuna omavalitsuse haldustegevustes jaotatakse tehiskeskkond omakorda: majandustegevusega seotud infrastruktuuriks (tootmishooned, laod jne.), elu- ja sotsiaalkeskkonnaga seotud infrastruktuuriks (haiglad, kultuurimajad, elamud, spordirajatised jne.) ning kommunikatsioonid (teed, tehnovõrgud jne.) - kasutame antud materjalis järgmist jaotussüsteemi.

Looduskeskkond	Tehiskeskkond		
	Majanduskeskkond	Elu- ja sotsiaalkeskkond	Kommunikatsioonid

Omavalitsuse haldusalal asetseva looduskeskkonna, majanduskeskkonna, elu- ja sotsiaalkeskkonna ning kommunikatsioonide kvaliteetid sõltuvad ühelt poolt võimekusest ära kasutada ja maksimaalselt eksploateerida olemasolevat potentsiaali ja teiselt poolt elu- ja looduskeskkonna jätkusuutlikkusest ning säästvast arengust tulenevate piirangute ulatusest. Kirjeldatud keskkondade kvaliteet on samas peamine omavalitsuse konkurentsivõime ja edukuse näitaja.

Jätkusuutlik ja säästlik ühiskond on ühiskond, kus tänane põlvkond saavutab oma eesmärgid kahjustamata tulevaste põlvkondade võimalusi saavutada omi. Omavalitsuse arendustegevuse võtmeküsimuseks ja kvaliteedi määrajaks on seega ülalloodud parameetrite omavahelise seose ja tasakaalupunkti määratlemine.

Selle keskkonna arengute tasakaalupunkti selge fikseerimine ja esitlemine peab toetuma omavalitsuse juhtorganite poliitilisele otsusele, mille väljunditeks ongi omavalitsuse arengukava ning üldplaneering.

1.1. Asend

Viljandi maakonna edelaosas asuva Halliste valla territoorium on 266,4 km². Naabriteks on Viljandi maakonna Kõpu, Pärsti, Paistu, Karksi ja Abja vallad ning Pärnu maakonna Saarde vald. Koos Abja valla ja Mõisaküla linnaga on piirkonda nimetatud Lõunaperifeeriaks (Euroopasse..., 1992). Taolised ilmingud on tingitud järskudest muutustest kohalikus majandusstruktuuris – maapiirkondade põllumajandusliku tööhõive vähenemine ja ümberkorraldused tööstustootmises.

Halliste vald (kuni 1991 külanõukogu) eksisteerib ligilähedaselt sarnastes piirides alates 1973 aastast. Viimane piirimuutus viidi läbi 1999 aastal kui Muri küla läks Karksi valla koosseisu.

Valla arengut mõjutab maakonnakeskuse kaugus, valda läbivad teed (Abja-Paluoja – Sultsi – Viljandi). Halliste vald koos Abja ja Karksi valla ning Mõisaküla linnaga moodustab ühise koostööpiirkonna. Haldusterritoriaalsetes suundumustes on eesmärk moodustada ühine omavalitsus Halliste kihelkonna piirides.

1.2. Rahvastik ja asutus

Valla territooriumil elab 1750 elanikku. Elanike arv on sarnaselt teistele maaomavalitsustele alates 1989 aastast (2381 elanikku sh. Õisu TTK) pidevalt vähenenud ~20%. Samas on alaliste elanike arv vähenenud vähem. Asustuslikult domineerivad 2 keskust – Halliste alevik koos Kulla külaga ja Õisu alevik koos Kaarli külaga, kuigi nende elanike arv ei ületa 40% kogu valla elanike arvust. Asustustihedus on vallas hõre, olles keskmiselt 6,6 km², võrdluseks Viljandimaa keskmine asustustihedus in üle 15 elaniku km² kohta.

Asustus on ebaühtlane ja asustuslikult on valla elanikud jaotunud valla äärealadele. Ruumilises plaanis asuvad suuremad külad ida- (Kulla, Halliste, Kaarli, Ülemõisa ja Õisu) ja lääneservas (Vana-Kariste, Uue-Kariste, Rimmu). Valla idaosa läbib olulise transporditeena Abja-Paluoja – Sultsi – Viljandi maantee ja lääneosas Abja-Paluoja – Uue-Kariste – Viljandi maantee. Valla territoorium jaotub 23 külaks ja kaheks alevikuks.

Loomulik iive vallas on negatiivne. Sündimus on kahanenud. Elukoha registreerimise andmete mitteausaldusväarsuse tõttu on tegelikku kohapealset rahvaarvu raske määrata. Viimastel aastatel on täitunud eelkõige Õisu aleviku tühjaltseisnud korterid vanemaalaste inimestega, aga on tulnud ka nooremaid peresid nii Halliste kui Õisu alevikku. Teistesse piirkondadesse on tulnud vähem ja valla elanike registrisse kannavad ennast eelkõige suvekodusid soetanud inimesed. Sisseränne on ka kasvanud Päidre külla, sealsetesse aiandusühistutesse.

Kiire elanikkonna vähenemine aastatel 1990-1995 tulenes eelkõige sissekirjutamisnõude kaotamisest, mistõttu kadusid valla elanike hulgast eelkõige Õisu TTK õpilased. Sel perioodil ei toimunud märgatavat kiiret linnadesse koondumist ja väljarännet.

1.3. Mõjupiirkonnad

Keskuse tagamaa suhe näitab kuivõrd on asutus koondunud ühte keskusesse. Mida väiksem on see arv seda hajusamalt ja ühtlasemalt tagamaa on asustatud ja seda vähem domineerib üks keskus teiste tagamaasse jäävate asulate ees. Samas on taolises käsitluses väiksemate piirkondade puhul võimalikud suured vead, sest paljude asulate piirid ei ole üheselt määratud ja mõjupiirkondadesse jaotamisel võib esineda vigu ning eksimusi.

Tabel 7. Halliste valla esmatasandi mõjupiirkonnad (Keskkonnaministeeriumi 1995 aasta uuringu järgi) ja keskuse domineerimine ning asulate keskmine suurus

	Esmatasandi mõjupiirkond	Asulate arv mõjupiirkonnas	Tõmbe-keskuse rahvaarv	Piirkonna rahvaarv	Keskmine asula kohta	Keskus/tagamaa
1.	Abja-Paluoja*	1	1724	2638	293	0,65
2.	Halliste	7	424	685	98	0,62
3.	Kõpu*	1	369	924	77	0,40
4.	Paistu*	2	384	1146	143	0,34
5.	Rimmu	3	46	161	54	0,29
6.	Uue-Kariste	2	75	117	59	0,64
7.	Vana-Kariste	2	128	143	72	0,90
8.	Õisu	3	374	477	159	0,78
9.	Ülemõisa	4	104	271	68	0,38
	KOKKU	25		1800		

Tagamaade jaotuse järgi asub kolm esmatasandi tõmbekeskust väljaspool Halliste valla territooriumi. Tinglikult on keskus kõige suurema rahvaarvuga asula ja selle järgi on ühtlasema rahvastikutihedusega piirkonnad Rimmu ja Ülemõisa. Samas on neis piirkondades edasist arengut takistavateks momentideks vananev rahvastik, selge domineeriva kohaliku keskuse puudumine ja suured hõreda asustusega piirkonnad. Traditsiooniliselt on suuremad rahvastiku kontsentratsiooni piirkonnad tavapäraselt (väike)linnades ja nende ümbruses. Halliste valda mõjutab otseselt peale maakonnakeskuse ka Abja-Paluoja. Teise tasandi keskuseks kuulub pool Halliste valla territooriumist Abja-Paluoja tagamaasse.

Kompaktse asutusega aladeks on üldplaneeringus piiritletud kompaktse asutuse, hoonestusega, teede ja ühiste tehnovõrkudega asulad. Halliste vallas on sellisteks aladeks Halliste ja Õisu alevikud ja Pädre küla.

1.4. Looduskeskkond

Valla territoorium on 266,4 km². Suure osa moodustab sellest mets – 124 km². Olulisel kohal on valla territooriumil puutumatud looduspiirkonnad ja maastikud, mida käsitletakse Viljandi maakonnaplaneeringus väärtuslike kultuurmaastikena.

Valla maa-ala võib pinnaehituse poolest jaotada kahte põhiossa, põhjapoolne Kaarli-Kariste tasandik Sosi, Liplapi Halliste jooneni ja lõunapoolne Pornuse kühmude, lamm- ja sälkorgudega ala, mille kõrgus kõigub 42 – 75 m vahel. Üldine kalle on tal loodesse. Seda läbib läänes suures kaares kagust loodesse Halliste ürgorg, mille lammil voolab Halliste jõgi ja asub Vana-Kariste (Kariste) järv.

Kõrgeim koht on endise Nosi karjamõisa juures – 75 m, Nigula juures on kõrguseks 67 m. Olulisema kõrgendikuna valla territooriumil võib välja tuua Kaarlimõisa mäe.

Teiseks suuremaks jõeks on Rimmu ehk Sügavoru jõgi, millel on kuni kilomeetri laiune muldorg. Õisu järve ümbrus on tasane. Org aheneb Rimmu veski juures, kus ta laius on

alla saja meetri ja millel on ilusad 3-5 meetri kõrgused veerud. Rimmust edasi org jälle laieneb.

Täieliku künkliku maastikuna on Vana-Kariste ümbrus. Kuigi siin relatiivsed kõrgusvahed on harilikult ainult mõni meetri, kordub siin miniatuuris Otepää maastiku pilt. Väikesed kühmud ja kuplid vahelduvad orgudega.

Kaubi mõisa lähedal on Halliste org umbes 800 meetrit lai, orupõhi on 42 m kõrgusel. Oruveer on lauge, kuni 2,4 m kõrge. See piirkond on katnud Viljandimaa kultuurmaastike nimekirja. Järsuks muutub oruveer endise raudteetammi ja Vana-Kariste mõisa vahel, kuni 25 meetrilise relatiivse kõrgusvahega. Vana-Kariste järve kohal suubub põhja poolt peorgu umbes poole kilomeetri pikkune avarapõhjaline Koodiorg. Teiseks tähtsamaks lisaoruks on Halliste kiriku juurest ojakese saatel tulev lammorg, mis ühineb peoruga Pornuse mõisa all.

1.4.1. Õisu järv

Õisu jõe org on Õisust umbes 1 km lõuna poole 21m kõrguse veeruga, Õisu kohal ja sellest põhja poole 22-24m ümber. Oruveeru kaldenurgad on ainult mõnekraadilised. Vidva jõe org alates Kalvre veskest kuni Õisu paisjärveni on järsunõlvaline sälkorg, hiljem lammorg. Oru kaldad ulatuvad oru põhjast kuni 20m kõrguseni. Siin paljandub devoni aluspõhi kuni 12m kõrguselt.

Õisu järv asub Rimmu ürgorus. Järv on ovaalse kujuga. Mandrijää taganemisel oli Õisu-Rimmu ürgorg vett täis. Praeguse järve suurus moodustab umbes kolmandiku esialgsest. Järve absoluutne kõrgus merepinnast on 45,5 m, pindala 193,4 ha. Järv on suhteliselt madal – keskmine sügavus 2,8 m, suurim sügavus 4,3 m. Järv on osaliselt soostunud, kaldad madalad ja turbased. Vett toovad järve Vidva ja Kõpu (Savioru) jõgi, Kaarli oja ning kraavid. Suurvee ajal tõuseb veepind meetri võrra, paduvihmade ajal veel rohkem (1978.aastal kuni 2 m).

Taimestik järves on liigirikas. Siin kasvavad pilliroog, järvekaisel, kollane ja väike vesikupp, ujuv penikeel, vesihernes. On leitud ka haruldast relikti – niitjat penikeelt. Kaldavees on palju reliktset rohevetikat – järvepalli. Rimmu jõesuus kasvavad valged vesiroosid.

Kalajärvena on veekogu rikas. Siin elavad latikas, särge, koha, ahven, haug, vähesel määral ka viidikas ja angerjas. On ka roosärge, linaskit, lutsu ja nurgu.

Ka ornitoloogiliselt on järv kuulunud. Siin on pesitsenud Eestis üliharuldane punakaelpütt. Järve ümbruses pesitsevad veel tuttpütt, sinikael, tuttvart, kõrkjaroolind, rootsüsitaja ja rästas-roolind. On nähtud ka hallhaigruid. Järves leidub ka reliktset kirpvähki.

Viimastel aastatel on Õisu järve ümbrust puhastatud võsast ja looduse kaunis vaatepilt on muutunud nauditavaks.

1.4.2. Kariste järv

Valla teiseks suureks veekoguks on Kariste järv (ka Vana-Kariste järv või Suur- ja Väike-Kariste järv). Suurjärve pindala on 43,8 ja Väikejärvel 12,9 hektarit. Suurim sügavus on 7,2 meetrit. Pikkus on 2 kilomeetrit. Suurjärve ja Väikejärve ühendab järvekael. Järv on setteid täis ja kaldad võsastunud, kaguosas on kaks väikest soist saart. Järve põhi on liivane, kohati kivine. Paremat randa ja suplemiskohti on idakaldal, kirdeosas. Väga head on vaated järvele ja ümbrusele endise Vana-Kariste mõisa juurest Rehemäelt.

Kaladest esineb särge, latikat, haugi, ahvenat, koha, angerjat, lutsu, kokre, forelli, karpi, viidikat, linaskit. Vesi on järves kollakasroheline.

1.5. Geoloogia

Lahtise pinnakatte all asub igal pool 2 – 3 meetri sügavuses punane devoni liivakivi (nn. Punane paas), mis peaaegu iga oru veerul paljandub. Selle peal lasub liivakas moreensavi, kohati tulevad ette liivajoomed. Harva tuleb ette kruusa, nimetatav oleks vahest Kaarlimõisa mägi. Devoni liivakivi paljandid ja nendes olevad koopad kannavad `põrgute` nime.

Põhjavesi on üldiselt pinna lähedal. Kaevude sügavus ei ole tavaliselt üle 4 meetri. Erandeid on kuni 8 meetrit (Torimu). Põhjavesi on enamasti pehme. Allikaid leidub Halliste ürgoru nõlvadel.

1.6. Kaitsealad

Natura 2000 linnu-ja loodushoialade võrgustikuga on haaratud Halliste vallas Kariste järv ning Õisu maastikukaitseala pindalaga 309 ha, mis koosneb Õisu järvekaitsealast, Õisu pargist, Põrguorust ning Ariva metsast. Olulise kaitsealana saab vallas käsitleda Õisu Põrguoru kaitseala, mida on viimastel aastatel valla ja kohalike elanike ning vallavalitsuse eestvõttel arendatud korralikuks matkarajaks.

1.7. Loodusressursid

Valla kõige olulisemaks loodusressursiks põllumajanduslikuks tootmiseks sobiva maa (7877 ha ja looduslik rohumaa 1524) kõrval on mets 11749 ha (44% valla territooriumist), lisaks leidub veel turvast (Õisu turbaraba- 151,4 ha, Napsi turbaraba- 179,5 ha, uuringuid viiakse läbi Leinusoo turbarabas ~100 ha) ning vähesel määral lubimerglit ja teede korrashoiuks sobivat maa-ainest. Puhkemajandusliku ressursina on olulised Kariste ja Õisu järv. Lisaks omavad kohalikku tähtsust Halliste, Päidre; Rimmu ja Uue-Kariste paisjärved, Õisu piirkonnas asuvad väiksemad paisjärved (Kalvre- ja Veskijärv).

2. Halliste valla arengukava aastateks 2008 – 2018

Arengukava on aluseks erinevate Halliste valla arengudokumentide valmistamisel ja kaasajastamisel. Halliste valla arengu põhisuunad ja tegevused on välja toodud Halliste valla arengukavas aastateks 2008-2018. Halliste valla üldplaneeringu dokument lähtub arengukavas välja toodud visioonidest, eesmärkidest ja muutusvajadustest.

Halliste valda iseloomustab mitme keskuse olemaolu, kus on olemas ilus looduskeskkond, rahulik elukeskkond, turvalisus ja aktiivsed elanikud. Valla areng lähtub olemaolevate keskuste baasil tehtavatest otsustest.

2.1. Halliste valla visioon

Halliste vald on aastal 2018 kaasaegse infrastruktuuriga, mitmekesist majanduskeskkonda, kultuurilist eripära ja kvaliteetset elukeskkonda pakkuv omavalitsus.

Halliste valla visiooni kirjeldamisel on kasutatud Halliste valla arengukavas, rahvakoosolekul ja Viljandi maakonnaplaneeringus väljatoodud informatsiooni:

2.2. Soovitud olukord

- Väljaarendatud ja elujõuliste külakeskuste võrk;
- Korrastatud infrastruktuuriga keskused;
- Haldussuutlik, jätkusuutlik ja koostöövõimeline vald

- Investeeringuteks soodsa kliima loomine läbi korrastatud infrastruktuuri ja kohapealsete ressursside ning asukoha ärakasutamise;
- Halliste – hea koht elamiseks, puhkuseks ja maakodu omamiseks;
- Hajaasutuse säilimine ja taastumine;
- Rahvakultuur, isetegemine ja kodukandi liikumine on toimivad;
- Rahvamajad ja rahvatoad täidavad tegeliku külakeskuse funktsioone;
- Kehakultuuri valdkonnas on välja ehitatud uued vabaõhu spordiplatsid ja valminud põhikooli võimla;
- Turismimarsruutide, -teenuse sh. Õisu Põrguoru, Kariste ja Õisu järve kaldaalad on välja arendatud mitmekülgseks puhkemajanduseks jälgides keskkonnasäästlikke põhimõtteid.

2.3. Mittesoovitud olukord

- Vähenev rahvaarv;
- Suurenev tööpuudus;
- Ääremaastumine (valla keskusest kaugel olevad piirkonnad)
- Haridusasutuste ja teiste allaasutuste sulgemine
- Elanikkonna kvaliteedi langus;
- Põllumajandusmaastike kinnikasvamine;
- Arhitektuuriliselt väärtuslike hoonete tühjaksjäämine ja lagunemine;

2.3. Halliste arengusuunad aastani 2018

Tulenevalt Halliste valla arengukavast (2008-2018) ja 2008 aasta esimesel poolel küldes läbiviidud planeeringukoosolekutest, on kokkuvõtvalt Halliste valla põhilised arengusuunad erinevates valdkondades on järgmised:

- Loodussõbraliku keskkonna ja maastike säilitamine ning arendamine.
- Turismiteenuste valiku laiendamine ja arendamine.
- Ettevõtluse aktiveerimine.
- Omavalitsuse haldussuutlikkuse tõstmine.
- Avahoolduse ja sotsiaalteenuste arendamine.
- Turvalise elukeskkonna tagamine.
- Kohaliku haridussüsteemi tugevdamine.
- Laste- ja noortekeskuste tegevuste aktiveerimine üle valla territooriumi.
- Mitmekesise küla- ja seltsielu arendamise jätkamine.
- Erinevate spordialade arendamine.
- Tehnosüsteemide ja tehniliste infrastruktuuride kaasajastamine

Üldplaneeringuga soovitakse luua tingimused mitmekülgse ja turvalise elukeskkonna tekkeks, kus on tasakaalustatult ära kasutatud valla territooriumil olemaolevad arengueelsused sh. loodus- ja inimressursid. Omavalitsusele on oluline maastike kujundamine, puhkepiirkondade keskkonnasäästlik väljaarendamine, hajaasutuse säilimine ja taastamine ehk kokkuvõtvalt ajaloolise, kultuurilise ja arhitektuurilise miljöö säilimine ja koostoimimine.

3. Viljandi maakonnaplaneering

Viljandi maakonnaplaneering on kehtiv 1998 aastast. Planeeringut on uuendatud 2005 aastal, kus määrati arengusuunad aastani 2010. Viljandi maakonnaplaneeringu teemaplaneeringutena on kehtestatud:

- Viljandi maavanema korraldus nr 1300, 30.09.2005 Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Käsitatud on kahte alateemat – väärtuslikud maastikud ja roheline võrgustik;
- Koostamisel on Vabariigi Valitsuse otsusega nr. 48 31.10.2005 algatatud Maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneering ja algatamisel maakonna kergliiklusteede planeering.

3.1. Viljandi maakonna visioon aastaks 2010

Viljandimaa kestev konkurentsivõime eneseteostuse kohana ja elupaigana. Kohapealse taastuva ressursi säästvale kasutamisele, sügavatele traditsioonidele ja kvaliteetsele haridusele tuginev stabiilne ja elujõuline regioon.

Halliste valda mõjutavad maakonnaplaneeringust väljatoodud materjalidest enam koolivõrgu korrastamisega teostatavad ettevõtmised, Halliste Põhikooli areng ja tehnovõrkude planeerimine.

3.1.1. Teemaplaneering Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused

Nimetatud teemaplaneering koosneb kahest alateemast: roheline võrgustik ja väärtuslikud maastikud.

3.1.1.1. Roheline võrgustik

Rohelise võrgustiku põhimõtte kasutamine planeerimisel võimaldab esile tõsta, väärtustada ja sihipäraselt kasutusele võtta kaitsealade ning looduslikes või looduslähedases seisundis alade keskkonda kujundavat mõju. Rohelise võrgustiku määramine on üks ruumikorralduslik võtte, millega koondatakse nn roheluse domineerimisega alad ühtsesse siduvasse hierarhilisse võrgustikku. Võrgustiku kõige olulisemad osad on tugialad ehk tuumalad, mis on ühendatud omavahel koridoridega (Üleriigiline planeering Eesti 2010).

Käesolevas planeeringus käsitletavat rohelist võrgustikku iseloomustab:

- täiendab funktsionaalselt kaitsealade võrgustikku, ühendades need looduslike aladega ühtseks terviklikuks süsteemiks;
- rohelise võrgustiku aladel toimub inimtekkeliste mõjude pehmenemine või ennetamine, mis tagab koosluste arengu looduslikkuse suunas. See kõik toetab bioloogilist mitmekesisust ja tagab stabiilse keskkonnaseisundi ning hoiab alal inimesele elutähtsaid keskkonda kujundavaid protsesse (põhja- ja pinnavee teke, õhu puhastumine, keemiliste elementide looduslikud ringed jne);
- keskkonna loodusliku iseregulatsiooni tagamine;
- looduslähedase majandamise, elulaadi ja rekreatsiooni planeerimine ning looduslike alade ruumilise kättesaadavuse tagamine inimestele.

Rohelise võrgustiku struktuuris võib eristada kahte osa:

- **tugialad** – piirkonnad, millele süsteemi funktsioneerimine valdavalt toetub. Tugialad on ümbritseva suhtes kõrgema väärtusega (looduskaitse, keskkonnakaitse jne) alad;
- **koridorid, ribastruktuurid** nn siduselemendid (ribastruktuuride sõlmed ja astmeluad, mis on siduse, territoriaalse terviklikkuse tagajad) tugialade vahel.

Maakonna teemaplaneeringus on rohelise võrgustiku struktuurielementide määratlemisel tuginetud:

- rohelise võrgustiku elementide morfoomeetriseliste kriteeriumite ja looduslike alade osatähtsusele;
- loodus- või keskkonnakaitsele väärtuskriteeriumite (haruldus, ohustatus, kaitseaste, looduslikkus jne). Kaitsealuste või väärtustatud alade (objektide) valiku kriteeriumid on esitatud vastavasisulistes õigusaktides (Looduskaitse seadus, Loodusdirektiiv jt) või erinevate loodusväärtuste inventeerimise meetodikes (Eesti märgalade inventeerimine, IBA alad, Natura alad jne);
- ökoloogilistele, keskkonnakaitsele ja maastikulistele iseärasustele;
- liikide elupaigaeelistustele, rändekoridoride paiknemisele jne.

Tabel 1. Viljandi maakonna rohelise võrgustiku elementide tasandid ja kriteeriumid

Rohelise võrgustiku tasand	Tugiala läbimõõt	Koridori läbimõõt	Eesti 2010 tasand
Riigi	25-50 km	10-20 km	Rahvusvaheline tasand
Maakondlik	5-25 km	1-10 km	Riigi tasand
Kohalik	1-5 km	300-2000 m	Mikrotasand

3.1.1.2. Väärtuslikud maastikud

Üleriigilises planeeringus Eesti 2010 käsitletud üks ruumilise arengu olulisi komponente on Eesti asustussüsteemi- ja maastikustruktuuri väärtuste säilitamine ja edasiarendamine (Üleriigiline planeering Eesti 2010). Inimene ja inimtegevus on läbi aegade kujundanud ning muutnud asutuse ja maastike kujunemist. Väärtuslike maastike osa teemaplaneeringus käsitleb eelkõige kultuurmaastikku, mis koosneb põllumajandusmaastikust, asutusest ja teedevõrgust koos looduslike elementidega.

Väärtuslike maastike väljaselgitamisel kirjeldati ja hinnati viit tüüpi väärtusi:

- Kultuurilis-ajalooline väärtus (KAV);
- Esteetiline väärtus (EV);
- Looduslik väärtus (LV);
- Identiteediväärtus (IV);
- Rekreatiivne ja turismipotentsiaal ehk puhkeväärtus (RTV)

Lõpliku valiku tegemisel arvestati selliseid kriteeriume nagu alade esindatus või tüüpilisus Viljandi maakonnas, erinevate väärtuste suur kokkulangevus, ligipääsetavus ning alade populaarsus kohalike elanike hulgas.

Maakonna teemaplaneeringuga on määratud väärtuslikud maastikud, kauni vaatega teelõigud ja vaatekohad. Väärtuslike maastike määratlemisele maakonna tasandil peab järgnema hoolduse ning teatud juhtudel ka taastamise või kaitse korraldamine kohalikul tasandil.

4. Halliste valla üldplaneeringu lähteseisukohad

Halliste valla üldplaneeringule ei ole täiendavalt koostatud lähteseisukohti. Planeeringu koostamisel lähtuti *Planeerimisseadusest* (RT I 2002, 99, 579; 2004, 22, 148; 38, 258; 84, 572; 2005, 15, 87, 22, 150; 2006, 14 111; 2007, 24, 128) §-st 8 *üldplaneering*.

5. Maa- ja veealade üldised kasutamise- ja ehitustingimused

Vastavalt *planeerimisseadusele* on üldplaneeringu peamine eesmärk planeeritava territooriumi arengu põhisuundade ja tingimuste määramine ning aluste ettevalmistamine detailplaneeringute koostamiseks, seetõttu pöörati tähelepanu ennekõike maakasutuse ja ehitamisega seonduda võivate küsimuste lahendamisele.

Käesolevas peatükis on toodud maa- ja veealade kasutustingimused ning nendele aladele laienevad ehituspiirangud. Täiendavalt on täpsustatud tingimusi piirkondade kaupa. Üldplaneeringuga kavandatakse tegevusi ja tegevusplaane tulevikuks. Selleks on käsitletud käesolevas peatükis mõisteid nagu, *maade reserveerimine ja juhtfunktsioon*

Tabel ...maakasutuse juhtfunktsioonid

Tähis	Juhtfunktsioon	Seletus
E	Elamumaa	Elamute ehitamiseks ja neid teenindavate infrastruktuuride ehitamiseks ettenähtud maa-ala
B	Kaubandus- ja teenindusmaa	Kontorite, äride ja teenindusotstarbeliste ehitiste alune ja nende teenindusmaa.
T1,T2,T3	Tootismaa	Tööstusettevõtete, sadamate, elektrijaamade ja neid teenindava abitootmise ning toodangu ladustamiseks ja transportimiseks ettenähtud ehitiste alune ja nende ehitiste teenindusmaa, muude tootmisettevõtete maa kohaliku omavalitsuse volikogu otsuse alusel.
A	Üldkasutatava hoone maa	Kultuuri-, haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalsfääri ehitiste alune ning nende teenindusmaa, samuti puhkuse ja vaba aia veetmiseks ettenähtud maa.
H	Kaitsealune maa	Maa-ala, millel majandustegevus on õigusaktiga keelatud.
P1	Puhke- ja virgestusmaa hoonete ehitamise õiguseta	Hoonete ehitamise õiguseta puhkeotstarbeline maa-ala
P2	Puhke- ja virgestusmaa hoonete ehitamise õigustega	Puhkeotstarbeliste hoonete ehitamise õigusega puhkeotstarbeline maa-ala
P3	Puhke- ja virgestusmaa	Hoonete ehitamise õigusega puhkeotstarbeline maa-ala
OT	Tehnoehitise maa	Kanalisatsiooni, reovee-, veepuhastuse, soojus- ja elektrienergia ning sideotstarbeliste ehitiste maa
K	Kalmistumaa	Kalmistute maa
HP	Haljasala- ja parkmetsa maa	Haljasala- ja parkmetsa maa

Aladel, kus juhtfunktsiooni või muid kasutamistingimusi ei ole määratud, toimub sihtotstarbe muutmine või määramine maakatastriseaduse alusel.

5.1. Maa-alade reserveerimine ja juhtfunktsiooni määramine

Kehtestatud üldplaneering kas muudab senist maakasutust või antakse talle mingi kindel uus otstarve.

Maa reserveerimisel ülplaneeringus määratletakse alad, mis on reserveeritud mingiks muuks otstarbeks kindla juhtfunktsiooni alusel. See ei tähenda, et maa-ala tuleb planeeringu kehtestamise järel kohe hakata vastava juhtfunktsiooni alusel arendama. Mingi juhtfunktsiooni alusel reserveeritud maad võib maaomanik kasutada selle olemasoleva otstarbe alusel kuni ta seda soovib, arendamise plaanide tekkimisel tuleb maakasutus kavandada vastava reserveeritud maa-ala juhtfunktsiooni alusel.

5.1.1. Elamumaa

Elamumaad on elamute ehitamiseks, neid teenindavate teede, tehnovõrkude ning teenindusasutuste rajamiseks ette nähtud alad. Elamuehitusalade asutamiseks sobivate kohtade valikul on kaalutletud nende eeliseid ja puudusi. Nende reserveerimisel arvestatakse olemasolevate elamupiirkondade laienemisega, teenindusasutuste ning tehniliste infrastruktuuride paiknemisega. Uuselamute rajamisel arvestatakse sobivust olemasolevasse keskkonda. Detailplaneeringuga soovitatakse planeeritavale alale anda sarnane ilme kogu planeeringuala ulatuses. Elamualade reserveerimisel arvestatakse võimalusega, et tulevikus suureneb ühepereelamute osakaal (sh. hajaasutuses).

Elamumaade määratlemisel on arvestatud järgmisi kriteeriume:

- Detailsemate ehitus- ja maakasutustingimuste väljatöötamine looduskaunistes ning miljööväärtuslikes piirkondades
- Tähelepanu pööramine elamualade turvalisusele (tänavavalgustus, korruselamute piirkondade planeeringulised aspektid)

Täielikult või osaliselt metsaga kaetud alal on kohustus säilitada vähemalt 20% ulatuses planeeritud elamuala krundid pindalale rajada/säilitada kõrghaljastus. Uute elamualade rajamisel on soovitatav istutada kõrghaljastust. Kõrghaljastuse protsent on täiskasvanud puude võra projektsiooni osakaal kogu krundi pindalast. Haljastuse (eriti kõrghaljastuse) rajamisel peab jälgima, et tulemus ei mõjutaks väärtuslike maastike säilimist ja ei suleks vaateid.

Halliste valla asustuses domineerivad 2 keskusasulat, külakeskused ning hajaasutus. Ajaloolised mõisasüdamed ja tiheasutusega külakeskused on väikesed ja nende tagamaa on kaetud hajaasutusega.

Elamuehituses eelistatakse sobivates maastaapides elamute (ühepereelamud, ridaelamud ja korrusmajad) rajamist erakapitali baasil. Selleks otstarbeks on ka üldplaneeringu käigus reserveeritud maa-alad piirkondades:

- Õisu Veskijärve, Kalvre järve kaldaalad;
- Õisu alevik;
- Halliste alevikus asuvad kasutamata krundid;
- Halliste alevikuga piirnevad Hõbemäe ja Raja külad;
- Kulla külas asuvad krundid;
- Päidre külas asuvate aiandusühistute territooriumil asuvad krundid;
- Rimmu külas asuvad krundid;

Reserveeritud elamualad on kantud kollase värviga üldplaneeringu kaardile ja tähistatud tähega E.

5.1.2. Üldkasutatava hoone maa

Halliste valla eesmärgiks on sotsiaalse infrastruktuuri arendamine vastavalt asustustihedusele ning tingimuste loomine nii, et elanikel oleks võimalik saada vajalikke sotsiaalteenuseid ja tunda ennast valla ühtses sotsiaalses ruumis turvaliselt.

Üldkasutatavate aladena on reserveeritud

- Valla üldkasutatavate hoonete alune ja nende teenindamiseks vajalik ala;

- Kultuuri-, puhke- ning spordiehitiste ja mänguväljakute alune ja seda teenindav ala; Üldkasutatavatel aladel uute hoonete ümber rajada haljasalad ning säilitada olemasolevad pargid. Üldkasutatava hoone maa on kantud üldplaneeringu kaardile oranži värviga ja tähistatud tähega A.

5.1.3. Kaubandus- ja teenindusmaa

Planeeritavatest aladest on välja toodud kaubandus- ja teenindusmaa Halliste valla keskosas. Kaubandus- ja teenindusmaa on kaardil välja toodud punase viirutusega ja tähistatud tähega B.

5.1.4. Tootmismaa

Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030 (2007) seab eesmärkideks tervist säästva ja toetava keskkonna. Õhusaastet, müra, kiirgus- ja vibratsioonitaset ning ohtu suurendavad ehitised tuleb planeerida väljapoole asulapiirkondi.

Omavalitsuse üks eesmärke vastavalt valla arengukavale on ettevõtlusaktiivsuse tõstmine ja ettevõtluseks sobilike piirkondade infrastruktuuri ning tehnovõrkude arendamine.

Käeolevas üldplaneeringus on tootmisalade planeerimisel arvestatud olemasolevate tootmishoonete asukohaga ja võimalusi olemasolevate tootmishoonete laiendamiseks, tootmiseks vajaliku infrastruktuuri olemasoluga ning võimalikult väikese saaste-efekti või riski tekitamisega olemasolevatele või rajatavatele elamupiirkondadele ja keskkonnale.

Uute tootmisettevõtete rajamiseks on hinnatud sobivust keskkonnaga ja võimalikult väikese saasteefekti tekkimisega ümbritsevatele aladele. Õhusaastet, müra, kiirgus- ja vibratsioonitaset ning ohtu suurendavad ehitised tuleb planeerida eemale kompaktselt asutusega piirkondadest ja alevikest.

Tootmismaaade planeerimisel on arvestatud järgmisi kriteeriume:

- Keskkonda mõjutava ettevõtluse piiramine looduskaitsetes kohtades ning elamualade lähedal.
- Põllumajandusliku maa sihtotstarbelise kasutuse soodustamine
- Tehnovõrkude- ja rajatiste perspektiivse asukoha ning nendega kaasnevate maakasutuspiirangute võimalikult täpne määramine

Üldplaneeringus on tootmisalad reserveeritud võimalikult kompaktselt, et muuta logistika lihtsamaks. Arvestada tuleb, et kontsentreeritus või vale paigutus ei põhjustaks keskkonnasaastet.

Arvestades olemasolevaid tööstuse asukohti ja paigutust vallas on reserveeritud tootmisalad, mille tootmistehnoloogia ei vaja insenerlikke meetmeid keskkonnatingimuste täitmiseks ja on lubatud keskkonnasõbralik tootmine. Käesoleva üldplaneeringuga on reserveeritud taolise ettevõtluse tarbeks järgmised tootmisalad (T1):

- Ülemõisa töökoda
- Väguri karjalauda ümbrus
- Uue-Kariste karjalauda ja juurviljahoidla kompleks
- Saksaküla kuivati
- Rimmu töökoda
- Uue-Kariste töökoja ümbrus
- Lutsu sigala
- Ülemõisas kaarhall

- Küti suurfarm
- Halliste töökoda
- Vana-Kariste töökoda
- Pornuse laudakompleks

Põllumajanduslike tootmishoonete ja neid teenindavate infrastruktuuride rajamiseks on reserveeritud järgmised alad (T2):

- Väguri karjalaut
- Rakitsa noorkarjalaut
- Niguli lüpsikarjalaut
- Kääriku karjalaut
- Mõisa lüpsikarjalaut
- Läti karjalaudakompleks
- Ülemõisa sigala
- Kurvitsa karjalaut

Käesoleva planeeringuga reserveeritakse maavarade kaevandamiseks ja kasutamiseks järgmised tootmisalad (T3):

- Napsi turbamaardla
- Öisu turbamaardla
- Tähe kruusamaardla Mõõnaste külas

Tootmishoonete rajamisel tuleb kõigepealt kasutusele võtta endised tootmishooned või hoonete mittesobivusel nende alune maa, alles seejärel rajada üldplaneeringus reserveeritud tootmisaladele uued hooned. Tootmishoonete laiendamisel või uute tootmishoonete kavandamisel peab arvestama, et rajatav hoone või selle laiendus mahuks tootmisala sisse koos temaga kaasneva piiranguvööndiga. Tootmisaladel kavandada kaitsehaljastus.

Vajadusel koostada tootmisobjektile keskkonnamõtjude hindamine.

Reserveeritud tootmismaad on kantud lilla värviga üldplaneeringu kaardile ja tähistatud tähega **T1,T2,T3**.

5.1.5. Tehnoehitise maa

Tehnoehitise maana käesolevas planeeringus on reserveeritud kanalisatsiooni, reovee-, veepuhastuse, soojus- ja elektrienergia ning sideotstarbeliste ehitiste maa

Tehnoehitise maa on üldplaneeringu kaardile kantud helesinise värviga ja tähistatud tähtedega OT.

- Halliste biopuhasti;
- Öisu biopuhasti

Lisaks on kaardil sinise ringina märgitud puurkaevud Halliste alevikus, Öisu alevikus, Uue-Kariste külas, Vana-Kariste külas ja Ülemõisa külas.

5.1.6. Puhke- ja virgestusmaa

Puhkemaastikuks on peetud tavaliselt Eesti kontekstis metsa, veekogu või veekogu kallas. Metsade juures peetakse oluliseks ligipääsetavust ja vaheldusrikkust. Veekogude puhul on oluline avatud kaldaala ja pääs sellel kaldaalale. Roheline puhkeala tähistab loodusliku puhkemajanduse ning vaba aja veetmise territoriaalset arengusuunda. Käeolevas planeeringus on välja toodud:

- Erineva iseloomuga puhkeotstarbeliste maade ja rajatiste määratlemine
- Puhkeotstarbelistel maadel looduskeskkonda säästva tegevuse tagamine (seadusandlike piirangute jälgimine, vajadusel täiendavate piirangute seadmine)
- Hea ligipääs puhkeotstarbelistele maadele

Viljandimaal peetakse kõrge puhkeväärtustega aladeks hooldatud metsi, veekogude kaldalasiid, mõisaid ja mõisaparke, ajaloolisi linnuseid ja alasid mida läbivad matka- ja õpperajad. Planeeringus määratletud puhkealad paiknevad põhiliselt kaitsealadel ja väärtsulike maastike aladel. Looduslikel aladel paiknevad puhkealad on valdavalt hõlmatud roheline võrgustikuga (*Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnamõngimused, 2004*).

Rohelise puhkeala arendamine toimub maaomaniku ja omavalitsuse vahelisel kokkuleppel. Rohelisel puhkealal on võimalik ehitustegevus, millele peab eelnema detailplaneeringu koostamine ja planeeringu keskkonnamõju hindamine. Turismi infrastruktuuri planeerimisel ja rajamisel peab arvestama ümbritseva keskkonna, loodusväärtsute ja maastike taluvuse võimet. Väga oluline on Halliste vallas ka riigimetsade olukord ja võimalikud arengusuunad.

Halliste vallas leidub unikaalseid paiku, mis võiksid nii turistidele kui kohalikele elanikele puhkemajanduslikult potentsiaalset huvi pakkuda. Valla territooriumil on head eeldused loodus- ja aktiivse puhketurismi arenguks, kuid turisti pikemaks peatumiseks vallas on vajalik kõrgetasemeliste ööbimisvõimaluste olemasolu. Olevad turismiettevõtted (turismitalud) on spetsialiseerunud lisaks traditsioonilisele majutusele jm. tegevustele kohaliku kultuuri ja arhitektuuripärandi tutvustamisele. Lisaks on lähiaastatel piirkonda juurde tekkimas mitu suuremat turismi ja puhkemajandusega tegelevat ettevõtet.

Puhkealade planeerimine põhineb olemasolevate väärtsute paremal ärakasutamisel ja säilitamisel ning eksponeerimisel. Halliste vallas on võimalik arendada turismi arengule suunatud tegevusi kogu valla territooriumil. Põhirõhk rekreatiivsete teenuste pakkumisel on vaja asetada keskkonnasõbralikule turismile ja puhketegevusele, hajutades tegevust võimalikult laiale alale. Kasulik on keskkonna ja turismi vahelisi seoseid reguleerida kolmes põhisuunas:

- Erinevate turismivormide ja -viiside toetamine ja juhtimine;
- Teenuste kvaliteedi ja informatsiooni parandamine ja korraldamine;
- Puhkajate käitumise mõjutamine.

Käeoleva üldplaneeringuga on reserveeritud puhke- ja virgestusmaad põhimõttel:

P1 – puhkeotstarbeline maa-ala hoonete ehitamise õigusega: hooldatavad haljasalad kuhu võib ehitada vaid rajatise vaba aja veetmist soodustavaid rajatise (vaatetorne, kergliiklus- ja matkarajadu, lõkke- ja puhkekohti). Lageraie ja maaparandus tuleb eelnevalt kooskõlastada Halliste Vallavalitsusega.

P2 – puhkeotstarbeline maa-ala hoonete ehitamise õigusega: puhketegevusi ja turismi teenindava maa-ala, kuhu võib rajada puhkeotstarbelisi ehitisi;

P3 – puhkeotstarbeline maa-ala hoonete ehitamise õigusega;

Maakonna teemaplaneeringus (*Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnamõngimused, 2004*) on määratletud Halliste vallas kõrge puhkeväärtusega alaks Halliste org Abja ja Karksi-Nuia vahel, mis puudutab Halliste vallas järgmisi piirkondi/objekte:

- Pornuse mõis ja selle ümbrus;

- Kaubi mõis ja selle ümbrus;
- Halliste kirik ja selle ümbrus.

Puhkealade reserveerimisel on arvestatud rekreatiivse väärtusega maastike sh metsade, jõgede olemasoluga ning väärtuslike maastike, rohevõrgustiku ja kaitse- ning hoiualadega, kuid see ei tähenda alati, et need alad peavad olema intensiivselt kasutatavad.

Käesoleva planeeringuga on puhkealade arendamiseks on reserveeritud maad valdavalt veekogude ääres või vahetus ümbruses paiknevad alad

- Kariste järve ääres asuvad alad Päigiste külas;
- Öisu järve ääres ja maastikukaitsealal asuvad alad;
- Uue-Kariste paisjärve ääres asuvad alad;
- Vana-Karistes Halliste jõe ääres asuvad alad;
- Rimmus Kõpu jõe ääres asuvad alad;
- Päidre paisjärve ümbrus.
- Öisus Kalvre- ja Veski järve ümbrus

Kõikide kaldal kavandatud puhkealade ja supluskohtade juurde reserveeritakse ka veekogu veeala. Supluskohta teenindavate rajatiste iseloomu ja paigutuse määrab vallavalitsus kas ehitusmäärusega või vajadusel detailplaneeringuga.

Tingimused kõrge puhkeväärtusega alade arendamisel:

- Vajadusel seatakse uute ehitamise kavandamise aluseks detailplaneeringu koostamine;
- Toetatakse tegevusi, mis on seotud puhkemajanduse ja ökoturismi arenguga;
- Puhkealade arendamisel töötatakse välja viidasüsteem.

Maakasutus- ja ehitustingimused:

- Puhke- ja virgestusmaade arendamine toimub maaomaniku ja vallavalitsuse vahelisel kokkuleppel. Soovitav on puhke- ja virgestusmaade arendamisse kaasata kohalikku mittetulundussektorit.
- Puhke- ja virgestusmaade terviklikuks väljaarendamiseks on soovitav koostada (haljastus)projekt ja/või tööjoonised, millega lahendatakse maa-ala haljastus, heakord ja väikevormid, liikumisteed, välisväljakud vajadusel ka välisvalgustus jms vajalik.

Keskkonnamõjud

Roheliste puhkealade planeerimine on positiivse mõjuga, kuna tekitatakse juurde või säilitatakse üldkasutatavaid atraktiivseid ja mitmekesist aktiivset puhkust võimaldavaid alasid. Alade sees on olemas või kujundatakse intensiivsema kasutamisega radasid/trasse ning väiksemaid alasid, millel võib taluvuskoormuse ületamisel kaasneda negatiivne keskkonnamõju (erosioon, taimestiku kahjustamine, esteetilise väärtuse langus jm.). Sellisel juhul tuleb kasutada leevendavaid meetmeid (n. radade taluvuskoormuse suurendamine). Rohelistel puhkealadel tuleb korraldada vajadusel maastikuhooldus ning jäätmekäitlus.

Puhkealad on kantud üldplaneeringu kaardile roheline värviga ja tähistatud tähega vastavalt P1, P2 või P3

5.1.7. Haljasala- ja parkmetsa maa

Halliste valla erinevad osad rohke haljastusega, metsamaaga on kaetud ligi 50% valla pindalast. Halliste ja Öisu levikus ja selle lähemas ümbruses on mitmeid haljasalasid ja

looduslikke alasid, ning seetõttu uusi haljasalasid tiheasutusaladele ei reserveerita. Käesolevas planeeringus on pargina reserveeritud haljasalad Halliste alevikus. Reserveeritud maa-ala on looduslik haljasmaa, mida tuleb täiendada ja kujundada, et see toimiks ka kaitsehaljastusena reoveepuhastist lähtuva võimaliku ebameeldiva lõhna korral.

Haljasalade rajamisel tuleb lähtuda eelkõige järgmistest tingimustest:

- Kaitsehaljastuse loomisel kasutada erineva kõrgusega leht- ja okaspuid ning – põõsaid, mis tagab suurema aastaringse kaitse.
- Loodusliku haljasala hooldusel kasutada eelkõige kujundusraieid, millega likvideeritakse või hõrendatakse väheväärtusliku või liiga tihedat alusmetsa, kuivanud või liikumist takistavaid puid, oksid ja põõsaid.
- Haljasala uuendamisel võimalikult ära kasutada olemasolevat taimestikku, säilitada kõik kahjustamata, terviklikud ja dekoratiivsed puud.
- Liikumisteed haljasalal planeerida arvestades mugavat ning loogilist liikumist haljasala eri osade vahel ning haljasalaga piirnevate aladelt haljasalale ja vastupidi.

Haljasala- ja parkmetsa maa on üldplaneeringu kaardile kantud helerohelise viirutusega ja tähistatud tähega HP.

5.1.8. Kalmistumaa

Halliste vallas asub Halliste kalmistu asukohaga Kulla külas kogupindalaga 8,4 ha. Kuna kalmistul on suur hulk kasutamata või hooldusest välja jäänud pinda, siis käesoleval ajal kalmistu laiendamist ei kavandata.

Maakasutus- ja ehitustingimused:

- Kalmistu kasutamisel lähtuda sotsiaalministri 28. detsembri 2001. a. määrusest nr 156 Tervisekaitse nõuded surnu hoidmisele, vedamisele, matmisele ja ümbermatmisele.
- Järgida muinsuskaitse nõudeid.
- Tagada kalmistu ja selle ümbruse hooldamine.
- Kalmistule peab olema tagatud vaba ja heakorrastatud juurdepääs.

Kalmistumaa on üldplaneeringu kaardil tähistatud halli rasteriga ja tähistatud tähega K.

5.2. Kaitstavad alad ja –objektid

Halliste vallas asuvad järgmised kaitstavad loodusobjektid:

1. Öisu Maastikukaitseala Vabariigi Valitsuse 26.mai 2006.a.määrus nr.122 (RT I,08.06.2006,26,195) koosneb Öisu Jõeorust, Öisu mõisa pargist, Öisu järvest ja Ariva metsast;
2. NATURA 2000 Kariste järve hoiuala, 09.06.2005
3. Üksikobjektid:
 - 3.1. Jaanikildi rahn, Mõõnaste küla
 - 3.2. Liplapi punane tamm, Vana-Kariste küla
 - 3.3. Kullamäe männid, Maru küla.

Käesoleva planeeringuga nimetatud objektidele täiendavaid kaitse- ja kasutustingimusi ei seata

Halliste ja Paistu valla piiril asuv Loodi oja on välja toodud läheliste elupaigana ja kaardil tähistatud tumesinise joonena.

5.3. Detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud

Planeerimiseaduse kohaselt detailplaneering on:

- 1) uute hoonete, välja arvatud üksikelamu kõrvalhooned, suvila kõrvalhooned ja aiamaa kõrvalhooned ning teised kuni 20 m² ehitusaluse pindalaga väikehooned, ehitusprojekti koostamise ja püstitamise aluseks;
- 2) olemasolevate hoonete, välja arvatud üksikelamu, suvila ja aiamaa ning nende kõrvalhooned, maapealsest kubatuurist üle 33 protsendi suuruse laiendamise ja selle ehitusprojekti koostamise aluseks;
- 3) alus maa-alade kruntideks jaotamise korral.

Omaavalitsus võib lubada, välja arvatud riikliku kaitse alla võetud maa-alal ja miljöövärtuslikul hoonestusalal, ilma detailplaneeringut koostamata:

- 1) tööstusettevõtte krundil olemasoleva tööstushoone laiendamist või selle kõrvalhoone püstitamist ja selleks ehitusprojekti koostamist;
- 2) olemasoleva hoonestuse vahele jäävale ühele krundile üksikelamu ehitusprojekti koostamist ja püstitamist, kui uue üksikelamu projekteerimisel ja ehitamisel järgitakse piirkonna hoonestuslaadi ja planeerimispõhimõtteid ning projekteerimistingimused kooskõlastatakse naaberkiinnistute omanikega;
- 3) olemasoleva hoonestuse vahele jäävale ühele tühjale krundile korterelamu ehitusprojekti koostamist ja püstitamist, kui uue elamu korruselisus ja ehitusalune pindala järgib olemasolevate hoonete vastavaid näitajaid ja projekteerimistingimused kooskõlastatakse naaberkiinnistute omanikega;
- 4) mitme hoonega hoonestatud krundi jagamist nende hoonete omanike vahel mitmeks krundiks, kui kinnistu jagamise sooviga ei kaasne detailplaneeringu koostamise kohustust tingivate hoonete ehitamise sooviga;
- 5) muuta naaberkruntide piire, kui piiride muutmine ei too endaga kaasa nende kruntide senise ehitusõiguse, välja arvatud ehitusalune pindala, ja seniste kasutamistingimuste muutumist ning toimub naaberkruntide omanike kokkuleppel.

Halliste vald on valdavalt hajaasustusega ala, kus asuvad suuremad alevikud Halliste ja Õisu.

Käesoleva üldplaneeringuga määratakse detailplaneeringu koostamise kohustusega alad järgnevalt:

1. Kogu Halliste alevik oma administratiivpiirides.
2. Kogu Õisu alevik oma administratiivpiirides.
3. Kompaktse hoonestusega alad:
 - 3.1. Uue-Kariste
 - 3.2. Kulla
 - 3.3. Rimmu
 - 3.4. Päidre külas asuvad aiandusühistud.

Halliste valla ülejäänud piirkonnad on valdavalt detailplaneeringu kohustuseta. Erandina tuleb detailplaneeringu algatamist kaaluda järgmistel juhtudel:

- enam kui viiest ühepere- või hooajalisest elamust koosneva hoonete grupi puhul;
 - tootmis- või laohoonete sihtotstarbega maa-alade arendamisel;
 - ärimaa (kaubandus, teenindus, toitlustus, majutus, turism) sihtotstarbega maa-alade arendamisel.
 - kinnistu jagamisel väiksemaks kui 1ha
- Erinevatest õigusaktidest tulenevalt on detailplaneeringu kohustus veel järgmistel juhtfunktsioonidega maa-alade arendamisel:
- lennuvälja maa;
 - kalmistu maa (laiendamine).

5.4. Maa-alade ehitustingimused

5.4.1. Ehitustingimused hajaasustusega aladel

Hajaasustuses on katastriüksusele elamumaa sihtotstarbe määramisel selle minimaalseks lubatud pindalaks **1 ha**. See on ühtlasi ka minimaalne elamumaa sihtotstarbega katastriüksuse pindala, millele võib ehitusõiguse anda.

Uute hoonete ehitamisel ja olemasolevatele hoonetele juurdeehitamisel tuleb silmas pidada rajatava hoonemahu sobivust ümbritseva miljööga. Abihoone peab harmoneeruma põhihoonega. Hoone(te) paigutamisel lähtuda ajalooliselt välja kujunenud asustusstruktuurist. Hooneid ei tohi püstitada lähemale kui 10 m krundi piirist. Soovitatav on ehitamiseks mitte kasutada väärtuslikke põllu- ja metsamaid. Samuti ka vääriselupaikasid ning liigirikaste biotoopidega alasid.

Hajaasustusega piirkondades jääb põhiliseks ühepereelamute ehitus. Elamute korruselisus peab olema sama, mis on juba piirkonnas välja kujunenud. Lähtudes Halliste valla territooriumil väljakujunenud arhitektuurist - kuni kaks korrust, s.h üks korrus on viilkatuse alune ja väljaehitustega. Eelistatavalt võtta kasutusele vanad talukohad, et säilitada ja taastada olemasolevat ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuri.

Piirangud elamutevahelisele kaugusele ja elamumaa sihtotstarbega katastriüksuse pindalale ei kehti juhtudel, kui:

- Elamut soovitakse ehitada kohta, kus on varem elamu asunud;
- Kui projekteerimistingimused elamule on määratud või detailplaneeringu lähteülesanne kinnitatud enne käesoleva üldplaneeringu jõustumist.

Hoonete rajamisel jõgede või järvede kallastele ning looduliskele nõlvadele tuleb tähelepanu pöörata pinnase kandevõimele ja veerežiimi võimalikele muutustele. Vajadusel tuleb koostada ehitusgeoloogiline uuring.

Vana hoone taastamisel ja restaureerimisel säilitada maja arhitektuur võimalikult autentsel kujul. Lubatud on kasutada vaid algselt maja ehitamisel kasutatud ehitusmaterjale, vältida tehismaterjalide nagu plastikaknad ja –vooder kasutamist. Akende vahetamisel säilitada algne ruudujaotus. Muinsuskaitsealustele hoonetele laienevad muinsuskaitseadusest tulenevad kitsendused. Juhul kui rajatavatele hoonetele on vajalikud teed ja tehnovõrgud välja ehitamata või projektiga lahendamata, on vallal õigus keelduda hoonele kasutusloa/ehitusloa väljastamisest.

5.4.2. Ehitustingimused kompaktselt asustatud aladel

Kompaktse asutusega aladel on ehitamise ja kruntimise aluseks detailplaneering.

Käesoleva planeeringuga määratakse, et kompaktse asutusega aladel on edaspidi uute moodustatavate väikeelamute krundi minimaalseks suuruseks 2000 m². Krundi suurusi ei arvestata teede-tänavate, tehnovõrkude ja –rajatiste ning sotsiaalobjektide ja haljasalade rajamise juures.

Korruselamute krundi suuruseks on soovitatav arvestada korruste põrandapind + ehitusalune pind. Soovitatav on moodustada pigem suuremaid kui väiksemaid krunte.

Enne ehitusloa väljastamist tuleb:

- Tagada puuduvate tehnovõrkude väljaehitamine;
- Tagada elamualadel normatiivne mürakaitse, kasutades selleks maksimaalselt looduslikke mürabarjääre;
- Tagada ühiskondlike asutuste ja teenindusettevõtete juurde piisav arv parkimiskohti.

5.4.2.1. Õisu

Õisu aleviku moodustavad valdavalt nõukogude perioodil rajatud korruselamud ja Õisu mõisahoonete kompleks. Mõisakompleksi läheduses on lisaks 2 varasemal perioodil rajatud korrusmaja.

Õisu piirkonnas tuleb ehitiste projekteerimisel jälgida, et uute hoonete rajamine ei varja olemaolevaid vaateid, eelkõige vaateid mõisakompleksile ja Õisu järvele. Samuti tuleb vältida sobimatute hoonete rajamist vahetult mõisakompleksi lähedusse.

Õisu alevikku ja piirnevatele aladele on planeeritud valdavalt segahoonestusala.

5.4.2.2. Halliste

Asula rajati Halliste kihelkonna kiriku juurde Pornuse mõisa maadele. Halliste aleviku arengut on mõjutanud Mõisaküla - Viljandi kitsarööpmelisele raudtee rajamine ning areng ning jaama ja laadimisplatside olemaolu. Alevik on olnud oluline käsitöölise ja meistrite asula, mis osutas teenuseid ümberkaudsetele taludele. Erilist tähtsust omas asula linakasvatuse kõrghooajal XIX sajandi keskpaigast alates.

Alevikus elab 350 elanikku (01.01.2008). Aleviku territooriumis enamiku moodustavad eramud, kuid nõukogude perioodil on rajatud ka 8 korrusmaja. Aleviku Viljandi pool asuv vanem osa moodustab ühtse terviku.

Uute hoonete ehitusprojektide koostamisel tuleb arvestada, kas projekteeritav hoone võib varjata naaberhoonetes või kaugemal olevatest hoonetest avanevaid vaateid. Vaate varjamisel tuleb skeemil või plaanil kajastada, milliste hoonete vaateid varjatakse ja võimalusel lisada fotod vaadetest, mida naabruses olevate majade omanikud soovivad säilitada.

Tootmise koondamine kompaktsesse piirkonda võimaldab vähendada infrastruktuuride rajamisega ning nende haldamisega seotud kulusid ning kasutamisel kaasnevaid negatiivseid keskkonnamõjusid.

Halliste alevikku ja piirnevatele aladele on planeeritud valdavalt segahoonestusala.

5.4.2.3. Kulla

Kulla küla on hakanud arenema kiriku juurde valdavalt XIX ja XX sajandi algupoolel. Hilisemal ajal on ehitatud vähe. Kulla külas tuleks eelistada olemaolevat asustusstruktuuri järgides ühepereelamute rajamist. Uute hoonete ehitusprojektide koostamisel tuleb jälgida samu põhimõtteid, mis Halliste alevikus, kuid Kulla külla planeeritakse valdavalt ühepereelamuid.

5.4.2.4. Uue-Kariste

Uue-Kariste küla südamikku moodustavad valdavalt enne 1940 aastat ehitatud hooned – mõisakompleks ja rahvamaja. Nõukogude perioodist on küla keskuses üksnes kahekordne korrusmaja ja mõned juurdeehitised muinsuskaitsealuste hoonete küljes.

Uue-Kariste piirkonnas tuleb ehitiste projekteerimisel jälgida, et uute hoonete rajamine ei varja olemaolevaid vaateid, eelkõige vaateid mõisakompleksile ja teistele ajaloolistele hoonetele. Samuti peaks planeerimisel säilitama olemaolevad vaated Uue-Kariste paisjärvele. Hoonestuse planeerimisel tuleb arvestada võimalikku järve tammi taastamist ja veetaseme tõstmist.

5.4.2.5. Päidre küla

Päidre küla suvilate piirkond on rajatud valdavalt 1970-tel aastatel aianduskooperatiividena. Tänaeks elatakse hinnanguliselt viiendikus majadest aastaringelt ja tõenäoliselt lähiaastatel alaliste elanike osatähtsus suureneb. Eelkõige tuleks eelistada ühepereelamute rajamist, mis sobivad piirkondliku kontekstiga. Uute

hoonete ehitusprojektide koostamisel tuleb jälgida samu põhimõtteid, mis Halliste alevikus.

5.4.3. Miljööväärtuslikud alad. Ehitustingimused.

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 (2007) eesmärk on loodus- ja kultuurimaastike toimivus ja säästlik kasutamine ning sidusate ja mitmeotstarbeliste maastike säilitamine. Loodus- ja kultuurimaastike mitmekesisuse säilitamine ja suurendamine ning toimivus läbi traditsioonilise asustuse ja säästliku maakasutamise tagab kultuuripärandi alalhoiu, eelkõige maapiirkondades, loob eelduse maastikulise ja bioloogilise mitmekesisuse ning ökoloogiliste funktsioonide säilimiseks.

Maastike sidusus seisneb eelkõige erinevate maastikutüüpide nagu kultuurmaastikud, pärandkooslused ja loodusmaastikud, terviklikus käsitluses. Laiemas tähenduses on integreeritud maastik võrgustik ehk maastikukompleks, mis koosneb mitmekesise struktuuriga ning ökoloogiliselt toimivatest üksustest. Seejuures tagatakse väärtuslike elupaikade olemasolu, bioloogiline ning sotsiaalne mitmekesisus ning sotsiaalsete ja majanduslike väärtuste säilimise.

Miljöö all mõistetakse keskkonda selle laiemas tähenduses. Siinkohal mõeldakse tavaliselt nii materiaalselt kui mentaalselt ümbrust, atmosfääri, loodus- ja kultuurikeskkonda. Miljöö nii materiaalne kui tunnetatav keskkond. Kuna keskkond ei ole ainult väline nähtus, vaid sisaldab inimest, on ka miljöö seotud inimese tunnetusega ja väärtushinnangutega.

Miljöö kujundajatena arhitektuurilises mõistes on ehitised. Maastikulist miljööd tervikuna kujundavad loodusmaastikud, inimtekkelised maastikud, arhitektuur, haljastus. Asulates ja linnades ka tänavatevõrk ja krundijaotus. Väärtuse moodustab kõikide nende elementide terviklik kooskõla.

Miljööväärtusega hoonestusala eesmärk on hoida asulate omapära, autentsust ja ka ehituslikke tavasid. Miljööväärtuslike aladena on käesolevas üldplaneeringus käsitletud alasid, millel on terviklik miljöö koos säilinud haljastuse, hoonestuse, teede- ja tänavatevõrguga.

Miljöö väärtus on tihedalt seotud ümbritseva keskkonna kvaliteediga. Miljööväärtuslike alade hoidmiseks ja säilitamiseks on üldplaneeringuga määratud täiendavad maakasutuse ja ehitamise reeglid kui ülejäänud valla territooriumile.

Miljööväärtuslike alade määramine ning nendel aladel ehitusreeglite kehtestamine tagab piirkonnale ainuomaste maastike ja miljöö säilimise.

Miljööväärtuslikele aladele kehtestatakse käesoleva üldplaneeringuga täiendavad ehitustingimused:

- Ehitamisel tuleb silmas pidada ehitise sobivust ümbritsevasse miljösse. Uusehitise puhul arvestada olemasolevaid ehitusmahtusid, hoonete arhitektuuri ja traditsioonilisi ehitusmaterjale;
- Säilitada ja taastada tuleb piirkonnale iseloomulikud tänavaruumi elemendid nagu piirdeaiad, väravad.
- Säilitada välja kujunenud ehitusmahud ja hoonestusstruktuur.
- Hoonete juurdeehitised tuleks rajada hoone arhitektuurilist algideed rikkumata.
- Ajalooliste hoonete fassaadid tuleb säilitada.
- Säilitada akende kuju ja ruudujaotus, fassaad, varikatuse ja katusekarniisi kujundus, katuse kalle ja kuju, seinte viimistlusmaterjal. Lubamatu on kasutada naturaalseid materjale imiteerivaid materjale nagu plastikused ja -aknad.
- Uue haljastuse rajamisel miljööväärtuslikele aladele arvestada kasutada ajastule või piirkonnale omaseid kujundusprintsüpe ja täimeliike.

Miljööväärtuslikele aladele on soovitatav koostada teemaplaneering, mis suunaksid elanikke oma majade korrastamisel valima õigeid lahendusi. Restaureerimise/renoveerimise käigus tuleb hoonete omanikele koostada värvipassid, milles oleks kirjeldatud kogu hoone värvilahendus sealhulgas akende, uste ja katuste värvid.

Miljööväärtuslikud hoonestusalad on kantud üldplaneeringu kaardile punase punktiirjoonega.

5.4.3.1. Halliste

Miljööväärtusliku hoonestusala määramisel on arvestatud asustuse ajaloolise plaanistruktuuriga, kiriku asukoha ja olemaolevate hoonetega. Samuti ka haljastuse ja teedevõrguga. Eesmärgiks on hoida aleviku vanema osa omapära, autentsust ja ehituslikke tavasid.

Sellel alal tuleb ehitamisel ja renoveerimisel tähelepanu pöörata aleviku omapära säilimisele. Vältida tuleb kõiki omaduselt või väljanägemiselt piirkonnale võõraid elemente. Piirkonda mitte rajada korruselamuid ning ühiskondlikke hooned.

5.4.3.2. Rimmu

Miljööväärtusliku hoonestusala määramisel on arvestatud asustuse ajaloolise plaanistruktuuriga ja teede asukohaga, ning hoonete paiknemisega Kõpu jõe kallastel. Miljööväärtusliku hoonestusala määramise eesmärk on ajaloolise asustusstruktuuri säilitamine ja hoonete ajaloolise väljanägemise säilitamine ning taastamine. Hoonete rajamisel ja renoveerimisel tuleb silmas pidada külakeskuse omapära

5.4.3.3. Kulla

Miljööväärtusliku hoonestusala määramisel on arvestatud asula kujunemisel tekkinud ajaloolise plaanistruktuuriga, teede asukohaga, ning asula kujunemisega. Hoonete rajamisel tuleb silmas pidada olemaolevat asustusstruktuuri, eelistada üksikelamuid ning eelistatavalt ehitada olemaolevatele tühjadele kruntidele.

5.4.3.4. Kaarli

Miljööväärtusliku hoonestusala määramisel on arvestatud asustuse ajaloolise, raudtee asukohast tuleneva, plaanistruktuuriga, hoonete arhitektuuriga ja paigutusega. Kaarli küla on rajatud valdavalt ühepereelamutena ja seda traditsiooni on jätkatud ja nõukogude perioodil, nii et kogu asum moodustab ühe terviku.

Hoonete rajamisel tuleb silmas pidada olemaolevat asustusstruktuuri, eelistada üksikelamuid ning eelistatavalt ehitada olemaolevatele tühjadele kruntidele.

5.4.3.5. Vana-Kariste

Miljööväärtusliku hoonestusala määramisel on arvestatud asula kujunemisel tekkinud ajaloolise plaanistruktuuriga, teede asukohaga, ning asula kujunemisega. Asula keskossa ei ole märkimisväärseid juurdeehitisi tehtud viimase 60 aasta jooksul. Ehitamisel tuleb eelistada aleviku keskosast kõrvale jäävaid alasid ja säilitada asula ajalooline süda muutumatul kujul.

5.4.4. Väärtuslikud maastikud

Halliste valla üldplaneeringus on väärtuslike maastike määratlemisel võetud aluseks Viljandi maakonnaplaneeringu teemaplaneering “Asusutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”

Kultuurmaastikke saab kaitsta ainult sihipärase hooldusega ning nende kaitse eeldab majandustegevuse ja uute rajatiste hoolikat planeerimist, et ei hävitataks olemasolevaid väärtusi.

Teemaplaneeringuga on määratud väärtuslike alade kasutustingimused.

Tingimusi järgides on kujundatud üldplaneeringu põhilahendust.

Väärtuslike maastike kasutamisele on teemaplaneeringuga seatud järgmised tingimused:

- Väärtuslikele maastikele tuleb koostada hoolduskavad, kus määratakse maastike täpsemad piirid ning täpsustatakse maastike kasutus- ja hooldustingimused.
- Säilitada ajaloolist maakasutust, põllumajanduslikku avatust ja vaateid väärtuslikele maastikeelementidele, eriti üldkasutatavate matkaradade ja teede ääres ning järvede kallastel.
- Säilitada traditsioonilisi maastikeelemente ja struktuuri, võimaluse korral taastada traditsioonilisi maastikelemente ja maakasutust (näiteks vesiveskid, kivi- ja lattaiaid, puiesteed, looduslikud niidud, metsad).
- Sobitada uusi elemente ja maakasutust vanaga nii, et ei tekiks häirivat ebakõla ning ei rikutaks pöördumatult maastike väärtust.
- Hoonestuse rajamisel väärtuslike maastike piirkonda säilitada olemasolevat ajaloolist hoonestust, arvestada olemasolevat teede ja tänavatevõrgu struktuuri ning piirkonnas välja kujunenud ehitustraditsiooni.
- Võimalusel kasutada ehitustöödel loodussõbralikke ja antud piirkonnale iseloomulikke materjale. Hajaasustuses eelistada heitvete puhastamisel ökotehnoloogilisi lahendusi.
- Vältida tuulegeneraatorite ja mobiilside mastide, samuti olulise ruumilise mõjuga objektide rajamist väärtuslikele maastikualadele ja kaunite vaadete vaatesektorisse.
- Teavitada kohalikke elanikke maastike väärtustest ja võimaluse korral viia läbi ühiseid projekte materiaalsete vahendite saamiseks alade hooldamise tarbeks.

Halliste valla territooriumile ulatuvad väärtuslikud maastikud:

5.4.4.1. Halliste org Abja ja Karksi-Nuia vahel, I klassi maastik

Ala klass: I, võimalik riikliku tähtsusega maastik

Ala tüüp: 2 5 7

Ala asukoht: Viljandi maakond, Abja ja Karksi vallad

Ala tähtsus: maakondlik/riiklik

Ala kirjeldus:

Ala on üks suuremaid väljavalitustest ning hõlmab Halliste jõe orgu koos seda ääristava suhteliselt tasase-lainja põllumajandusmaastikuga Abjast Karksi–Nuiani. Tegemist on tüüpilise suurpõldude piirkonnaga, loodusmaastikku esindab vaid Halliste jõe org, mille luhad on tänaseks võsastunud või metsaga kaetud. Suurem jõkke suubuv oja on Pöögle (Lopa) oja. Osalt leidub orus ja orunõlvadel ka vanemaid metsa-alasid ja -ribasid. Siin on olnud arvukalt mõisaid (Abja, Pornuse, Pöögle, Kaubi). Valdav asustumuster on siin hajatalud, kuid tuntakse ka mõningaid külanimetusi - Allaste, Leeli, Univere, Mäkiste. Halliste kihelkonna jõukaid talusid iseloomustas “häärberi” olemasolu, st elumaja oli rehealusest lahku ehitatud.

Ala põldudemuster on hästisäilinud. Maaparanduse mõju on näha vaid detailides - kadunud niidutükid, puudesalud ja talukohad, lisandunud paisjärved. Teedevõrk eriti

hästi säilinud orust põhja pool, seevastu Karksi-Nuia – Abja tee on sirgeks aetud ja hiljuti uuendatud.

Abja mõisast on säilinud klassitsistlik peahoone (18.-19. saj., kasutusel olnud koolina, lastekoduna, praegu piirivalvekordon) ja mõned kõrvalhooned ning rajatised (mk). Mõisa ümber 19. saj. algul rajatud inglise park (mk) on keskmiselt liigirikas, mingil määral hooldatud, alles on ka puiesteed. Kunagine tiikidesüsteem on hävinud. Kaubi (Uue-Pornuse) mõisast on alles peahoone ja lagunevaid kõrvalhooneid. Pöögles ja (Vana-) Pornuse mõisad on varemetes.

Ala sisse jääb ka Halliste kirik (15.-20. saj., mk) koos kalmistuga ja kenade traditsiooniliste puumajadega Kulla asula. Kulla asulas paiknev Halliste dendropark – endine koolipark (1920-30ndad) – on liigirikas aga hooldamata.

Kassepa veehoidla ümbritseva metsavööga rikastab maastikupilti.

Hinnangud:

KAV (3): kunagine mõisamaastik, hiljem talumaastik hästisäilinud põllukontuuridega; mõisatest on paremini säilinud Abja ja Kaubi; suures ulatuses on säilinud talukohad; alal leidub kolhoosiaegseid tootmishooneid, kuid puuduvad suured majandikeskused; ala on seotud paljude Kitzbergi jutustustega; Abja kandist osteti päriseks esimesed talud; mälestised: kalmistu (13-18 saj) ja ohvrikivi (II at) Leeli külas; kaks kalmistut (13-18 saj) Univere külas; kaks külakoolihoonet Pöögles

EV (3): põhiväärtuseks on avarad vaated orule ja haritud põldudele eriti oru põhjakaldalt Polli ja Pornuse vahel, Kulla asulast läänes ning Pornuse mäelt mõisavaremete ligiduses; ka Karksi-Nuia – Abja vaheline maantee pakub ilusaid vaateid ümbrusele, Pöögles kandis ka paisjärvedele; kahjuks seostub tee ise halvasti maastikuga.

LV (2): piiritletud lõigul on Halliste jõgi ja Pöögles oja säilitanud oma lookleva sängi; väärtuslikud on vanemad metsatukad; veel võsastumata luhad, suurim neist Pöögles-Abja luht (nr. 1151 märgalade andmebaasis, maastikuline väärtus); liivakivipaljandid (Mäkiste põrguhaud, Lopa põrgu, Abja mõisa paljand); paisjärved

IV (3): kõrge nii kohalikul kui maakondlikul tasandil

RTP (2): ilus maastik läbisõiduks, peatumiseks pole aga eriti põhjust; endised mõisakeskused paraku atraktiivselt ei mõju; Abja ja Kaubi mõisatel on kõige enam arengupotentsiaali; alal asuvad vanemad metsad ja paisjärved on kohaliku rekreatiivse väärtusega

Soovitused maakasutuse, ehitustegevuse ja hoolduse osas ala piirides:

Tuleks säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning asustumustrit, samuti olemasolevaid puudesalusid ja üksikpuid põldude vahel. Säilitada vaateid paisjärvedele. Tuleks pöörata enam tähelepanu endiste mõisakeskuste kehvale olukorrale.

5.4.4.2. Halliste org Saapakülalt Kariste järveni, II klassi maastik

Ala klass: II

Ala tüüp: 2 5 7

Ala asukoht: Viljandi maakond, Halliste ja Abja vallad

Ala tähtsus: kohalik

Ala kirjeldus:

Ala hõlmab Halliste jõe orgu ning sellest põhja poole jäävaid põllualasid ja üksiktalusid (kasutusel ka külanimed - Päigiste küla, Saapaküla, Vana-Kariste asula). Ala sisse jäävad ka Vana-Kariste mõisa asukoht ja Kariste paisjärved. Tegemist on lainja reljeefiga avara põllumajandusmaastikuga, loodusmaastikku esindab vaid Halliste jõe org, mille luhad

siinkandis on tänaseks täielikult metsa kasvanud. Kariste järved on samuti ümbritsetud metsaga.

Vana-Kariste oli kroonumõis ja sellest lähtuvalt tagasihoidliku hoonestusega, millest tänaseks on säilinud vaid üks kõrvalhoone. Mõisa juurest avaneb vaade (üks väheseid) Vana-Kariste järvele. Vaadet rikub nõukogude ajal rajatud kolhoosilaut Vana-Kariste nõlval, mõisa kõrval.

Uue-Kariste tee äärde jääb kunagise Liplapi kodumajanduskooli (1910-27) asukoht, mille läheduses on säilinud pargilaadsed lehtmetsatukad.

1930-ndatel on siinseid maastikke kirjeldatud nii: *“Maastikuliselt tähelepandav on kibilkonna Halliste ürgoru ümbrus, mille tüübilisem osa Abja ja Vana-Kariste mõisa kohal. Kabel pool, põhjas ja lõunas, tasased rohelist põllud, läbistatud kahvatu-kollastest teedest, tasandikult kerkinud tumerohelised puudesalgad, millesse upuvad hallikatuselised taluhooned. Oruveerud mitmekesise, ebatasase ilmega, künklikud, kord lagedad, kord kaetud võsastikuga, siis läbistatud tumedast puude ja põõsastega täiskasvanud lisaorust. Kõrgel orukaldal punasekatuselised mõisaelamud, ümbritsetud laialdasist puistikest ja kõrvalhoonete rühmast. All tasasel orupõhjal läigib Vana-Kariste järv ja kirdes kerkib sihvakas Halliste kiriku torn.”* (“Pärnumaa” 1930)

Hinnangud:

KAV (2): põldudemuster on eriti hästi säilinud Kariste-Kanaküla tee ja oru vahel, põhja pool on maastikku maaparandusega märksa “kandilisemaks” muudetud; teedevõrk hästisäilinud; asustus on paremini säilinud Päigiste poolses osas

EV (2): avar maastik võimaldab vaated orule ja põldudele; endise mõisa kohalt avaneb vaade Vana-Kariste järvele; ala läänepoolne osa näib suhteliselt mahajäetud, Päigiste kant on paremini hooldatud

LV (1): ala on üldiselt madala loodusliku väärtusega, olulisemad väärtused on Kariste järv, Koodioru liivakivipaljandid ja Liplapi liigirikkad parkmetsatukad

IV (2): keskmise kohaliku väärtusega (2), paaril korral nimetatakse ka mittemeeldivana

RTP (2): järve põhjakülge on Halliste valla kõige väärtuslikum ja tuntum peo- ja puhkepaik; järv on aga raskesti ligipääsetav soiste kallaste tõttu; kena maastik läbisõiduks

Soovitused maakasutuse, ehitustegevuse ja hoolduse osas ala piirides:

Tuleks säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning asustusmustrit. Säilitada vaadet Kariste järvele.

Täiendava inventeerimise vajadus:

Taluhooned, metsad

5.4.4.3. Õisu-Kaarli- Ülemõisa maastik

Ala klass: I

Ala tüüp: 3 5 6 7

Ala asukoht: Viljandi maakond, Halliste ja Karksi vallad

Ala tähtsus: maakondlik

Ala kirjeldus:

Tegemist on loodus- ja kultuurmaastikukompleksiga, mis hõlmab Õisu järve ja mõisakeskust, Kaarli ja Ülemõisa külasid. Mõisakeskus ja külad koos põldudega asuvad kõrgendikel, mida lõikavad lai Saviaru jõe org ning kitsas järsuveeruline Vidva oja org. Õisu järve kaldad on soised, valitsevad turvasmullad.

Ala on tõeline ajaloo kontsentraat kolmest ajastust pärit iseloomulike elementide ja struktuuridega. Õisu mõisa peahoone on heas korras klassitsitlik ehitis, säilinud on suurel arvul kõrvalhooneid (18.–19. saj., mk), mis on suhteliselt heas korras, samuti park alleedega. Algsest barokkpargi kujundusest (18. saj. II pool) on säilinud terrassid, ülejäänud ala on olnud maastikupark, mille keskseid osi on hooldatud. Lüigirikkas pargis on 3 tiiki.

Iseseisvusaeg on esindatud asunduskülade-taludega (Ülemõisa, Kaarli) ja teedega, kohati on säilinud ka tolleaegne põldudemuster. Õisu järve luhad on aga kõik võsastunud/metsa kasvanud, v a kultuurrohumaa Kaarli külast kirdes. Kaarli küla on omapärase tiheda hoonestusega tänavküla, suhteliselt heas korras. Ala läbis kuni 1970-ndate aastateni kitsarööpmeline raudtee jaamaga Kaarli külas (jaamahoone säilinud). Raudteetamm on osalt säilinud.

Nõukogude perioodi esindavad tüüpilised tootmishooned, korruselamute blokk ja potipõllud, ka kaseallee vana Viljandi-Õisu maantee ääres (1950-ndad?) ning maantee ümbersõit Õisu mõisakeskusest. Maaparandust on tehtud nii Ülemõisas kui Saviaru jõe orus. Ülemõisa endistel külapõldudel on laialdased viljapuuistandused kaitsehekkide vahel. Mõisahooned kasutas sel perioodil Õisu Toiduainetetööstuse Tehnikum.

Hinnangud:

KAV (3): ajaloo kontsentraat, ala sisse jääb nii mõisa-, talu- kui kolhoosimaastikku; Õisu on tähelepanuväärsemaid mõisaansambleid lõuna-Eestis (mk ja lk); Kaarli on hea näide asunduskülast; ajalugu meenutab ka raudteetamm jaamaga

EV (2): ala esteetiline väärtus varieerub; ilusad vaated: vana Õisu tee äärest järvele; korruselamute juurest mõisale ning Kõpu jõe orule (orus asuvate uudismaade avatus on olulise esteetilise väärtusega); ilusad on viljapuuaiad kevadel ja sügisel; häirivad lagunevad ja varemetes tootmishooned, samuti hooldamata kuusehed istanduste ümber Ülemõisas

LV (3): Õisu järv (maastikukaitseala); Õisu Põrguorg liivakivipaljanditega Vidva ojal; Õisu rahnud ja kiviakülv; mõisaparkpuiesteede ja tiikidega; metsaalad mõisast kagus

IV (2): Õisu ümbrust hinnatakse kogu maakonnas väga kõrgelt (3), samas kui Kaarli – Ülemõisa on madala kohaliku väärtusega (1), nimetatakse ka mittemeeldivana

RTP (3): omab tähtsust turismiobjektina

Soovitused maakasutuse, ehitustegevuse ja hoolduse osas ala piirides:

Mõisa hoonete ja pargi restaureerimist tuleks jätkata, kuna tegemist on väga esindusliku objektiga (suuremate pargis planeeritavate muudatuste puhul konsulteerida asjatundjatega). Vältida uute ehitiste paigutamist parki, kui need ei seostu pargi funktsiooniga. Veskijärvi tuleks puhastada.

Vaadet järvele on võimalik nautida vaid väga vähestes kohtades, ja sedagi niikaua kuni võsa/mets järve ümber veel suhteliselt madal on. Mõisa juurest on hiljuti sisse raiutud vaatekoridor järvele, kuid see on liiga kitsas. Tuleks kaaluda Õisu järve ümbruse avatud rohumaade taastamist (nt karjamaadeks), vähemalt osaliselt, seda nii ajaloolistel, esteetilistel kui ökoloogilistel põhjustel.

Korruselamute blokk künkal Õisu mõisa vahetus läheduses vajaks täiendavat haljastust. Võimalusel korrastada ja võtta kasutusele endised kolhoosi tootmishooned.

Täiendava inventeerimise vajadus:

Mõisapark, metsad, hooned

Teemaplaneeringus on määratletud ka reservalad ehk alad, mille väärtus võib olude muutudes paraneda. Reservalaks on määratletud Uue-Kariste mõis ja selle ümbrus.

Üldplaneeringu kaardile on kantud tumepunase joonega maakondliku tähtsusega-, ookerkollase joonega kohaliku tähtsusega väärtusliku maastiku alad ja pruuni joonega väärtusliku maastiku reservalad.

5.4.5. Väärtuslikud põllumaad

Väärtuslike põllumaade määramisel on tuginetud mullahindepunktidele e. boniteedile. Eesti keskmine mullahindepunkt on 41. Viljandimaa keskmine tase on riigi omast veidi kõrgem – 43 hindepunkti. Halliste vallas on väärtuslikud põllumaad kaardil välja toodud alates hindepunktist 42.

, neil,

Põllumajandusmaade majandamine on vajalik külamaastike ajalooliste, esteetiliste ja looduslike väärtuste säilitamiseks.

Väärtuslike põllumaade kaitse- ja kasutamistingimused:

- Kõrge viljelusväärtusega põllumaad tuleb võimalikult kasutuses hoida haritava maana,
- Hoida maad avatuna (vältida võsa teket, niita), eriti maanteedega külgnevaid ja külade vahetus läheduses asuvaid põlde.
- Vältida põldude struktuuri lihtsustamist, säilitada metsatukad, üksikud puud, kiviaiad ja –vared.
- Vältida täisehitamist
- Vältida metsastamist
- Vältida huumuskihi koorimist müügi või teisaldamise eesmärgil
- Tuleb tagada olemasolevate maaparandussüsteemide funktsioneerimine.

Väärtuslikud põllumaad on planeeringukaardile kantud helepruuni rasterpinnana.

5.4.6. Roheline võrgustik

Halliste valla üldplaneeringus on roheline võrgustiku määratlemisel võetud aluseks Viljandi maakonnaplaneeringu teemaplaneering “Asusutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”

Teemaplaneeringust lähtuvalt rakendatakse üldplaneeringus kasutustingimused:

1. Rohelise võrgustiku aladel kavandatavate planeeringute, kavade jne puhul tuleb arvestada, et roheline võrgustik jääks toimima, st tuleb tagada võrgustiku sidusus (tähelepanu pöörata asulaid läbivatele rohekoridoridele).
2. Tugialadel ja koridoridel on metsakategooriaks üldjuhul tulundusmets, seal võib arendada majandustegevust v.a. väärtuslikud märgalad, veekogude kaldaalad, vääriselupaigad, kaitsealad jt seadustest tulenevad piirangutega alad.
3. Kasutustingimused kaitsealustele territooriumidele jäävatele tugialadele ja koridoridele kehtestatakse vastavate kaitsealade kaitse-eeskirjade ja kaitsekorralduskavadega
4. Võrgustiku funktsioneerimiseks tagada, et roheline võrgustiku tugialadel looduslike alade osatähtsus ei langeks alla 80%. Seda võib korrigeerida üldplaneeringuga, nähes vajadusel ette vastavad kompensatsioonialad.

5. Vältida tugialadele ja koridoridesse olulise ruumilise mõjuga objektide kavandamist. Juhul kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb ehitiste asukohavalikul rakendada alternatiivvariantide läbikaalumist ja seada täiendavaid nõudeid negatiivse mõju leevendamiseks.
6. Vältida uute asustusalade rajamist roheline võrgustiku tugialadele, olemasolevate asustusalade laiendamisel seada täiendavad roheline võrgustiku toimimist tagavad tingimused.
7. Jälgida, et kavandatav asustus ei lõikaks läbi roheline võrgustiku koridore.
8. Roheline võrgustiku aladele ei rajata uusi kaevandusalasid, olemasolevate laiendamisel teostatakse võimalike mõjude hinnang rohevõrgu toimimisele.
9. Vältida paisude rajamist roheline koridori staatuses olevatele vooluveekogudele, kui see halvendab roheline koridori toimimist.
10. Asulates on soovitatav tagada roheline võrgustiku aladele avalik funktsioon.

Halliste valla territooriumile ulatuvad roheline võrgustiku tugialad:

T2.13 – Tilla Maru Kamara

T2.14 Niguli Hõbemäe

Roheline võrgustik on käesoleva üldplaneeringuga täpsustatud ja kantud üldplaneeringu kaardile heleroheline rasteriga.

5.5. Tehniline infrastruktuur

5.5.1. Teed ja tänavad

Vastavalt Halliste valla teehoiukavale on vajalik peamiste teede ja tänavate rekonstrueerimine. Lisaks jätkatakse koostööd riigiteede mustkatte alla viimisel ja tulevikus planeeritakse viia mustakatte alla ka kõik halliste aleviku tänavad.

Tulenevalt liiklustihedustest ja ohutuse kindlustamise vajadusest on planeeringus on reserveeritud kergliiklusteed:

- Halliste alevikust põhikoolini (ringtee);
- Öisu alevikust Kaarli rahvamajani;
- Valla piirist Abja-Paluoja Kariste järve ujumiskohani.
- Halliste alevikust Kaarlini;
- Kergliiklusteed on kantud kaardile sinise katkendliku joonena ja matkarada roheline katkendliku joonena.

Kergliiklustee rajamisel tehakse koostööd Maanteeametiga.

Teede ja tänavate rekonstrueerimine ja remont toimub Kohalike teede registri alusel koostatud Halliste valla teehoiukava alusel.

Halliste valla kohalike teede nimekiri (Volikogu otsus 02.12.2005)

Tee number	Nimetus	Algus, km	Lõpp, km	Pikkus, km
1920001	Liiva-Rakitsa	0,000	3,077	3,077
1920005	Öisu-Veski	0,280	1,351	1,071
1920006	Öisu raudteejaam	0,000	0,265	0,265
1920020	Rootsi-Kibe	2,100	3,383	1,283
Tee number	Nimetus	Algus, km	Lõpp, km	Pikkus, km
1920008	Öisu-Keldrimäe	0,000	6,050	6,050
1920009	Toosi-Räime	0,000	0,994	0,994
1920010	Orasmäe-Halliste	0,000	5,022	5,022
1920012	Kiriku-Kaubi	0,000	0,948	0,948
1920013	Rimmu tee	0,000	0,538	0,538

1920014	Kõpu-Saksamõisa	0,000	4,625	4,625
1920018	Kulla-Kaubi	0,000	1,020	1,020
1920019	Halliste-Läti	0,000	1,918	1,918
1920023	Raudsepa-Pornuse	0,000	2,839	2,839
1920024	Ülemõisa-Kaarli rdtj	0,000	1,398	1,398
1920101	Õisu elamukvartali ringtee	0,000	0,495	0,495
1920102	Männi	0,000	0,153	0,153
1920103	Jaama	0,000	0,541	0,541
1920104	Klubi	0,000	0,350	0,350
1920105	Saare	0,000	0,204	0,204
1920106	Pärna	0,000	0,239	0,239
1920107	Põllu	0,000	0,300	0,300
1920108	Kitzbergi	0,000	0,321	0,321
1920109	Kaare	0,000	0,195	0,195
1920110	Toome	0,000	0,177	0,177
1920017	Peenra tee	0,000	0,468	0,468
1920016	Lillaku-Lepa	0,234	0,539	0,305
1920016	Lillaku-Lepa	0,779	2,662	1,883
1920011	Tarkuse-Reino	1,178	1,965	0,787
			KOKKU	37,466 km

Avalikus kasutuses olevate teede nimekiri (Volikogu otsused 27.02.2007; 20.12.2007; 02.12.2005)

Tee number	Nimetus	Algus, km	Lõpp, km	Pikkus, km
1920002	Lennuvälja tee	0,000	1,087	1,087
1920005	Õisu-Veski	0,000	0,280	0,280
1920006	Õisu raudteejaam	0,265	0,396	0,131
1920015	Naistevalla tee	0,000	0,817	0,817
1920020	Rootsi-Kibe	0,000	2,100	2,100
1920025	Lillemäe tee	0,000	0,777	0,777
1920011	Tarkuse-Reino	0,000	1,178	1,178
1920016	Lillaku-Lepa	0,000	0,234	0,234
1920016	Lillaku-Lepa	0,539	0,779	0,240
1920016	Lillaku-Lepa	2,662	2,812	0,150
1920021	Sillaotsa-Lillaku	0,000	1,166	1,166
1920022	Kalvre tee	0,000	2,346	2,346
6290128	Kõrgenõmme tee	1,329	1,985	0,656
6290128	Kõrgenõmme tee	2,150	3,295	1,145
1920026	Kääriku tee	0,000	1,665	1,665
			KOKKU	13,972 km

Avalikuks kasutuseks planeeritakse käesolevas planeeringus veel Rimmu-Kuninga tee valla piirini.

Vallateed on kantud kaardile oranži joonena ja avalikus kasutuses olevad teed tumepunase joonena.

Riigimaanteedel on kaitsevöönd **50 m**, arvestatuna äärmise sõiduraja teljest. Käesoleva üldplaneeringuga kehtestatakse kohalikele maanteedele **20 m** laiunekaitsevöönd, arvestatuna äärmise sõiduraja teljest. Tihe- ja kompaktselt asustatud aladel määratakse tänava (nü kohalike- kui riigiteede puhul) kaitsevööndi laius detailplaneeringus.

Üldplaneeringuga on kavandatud matkarada läbi kogu valla algusega Abja valla piirist mööda vana raudteetammi Halliuste alevikuni ja sealt läbi Kaarli ning Õisu Paitu valla piirini. Eesmärgiks on ühendada kavandatav matkarada nii naabervaldade Saarde ja Abja kavandatava matkarajaga. Seetõttu on planeeringus kavandatav matkarada muuta puhkealaks (P1).

Lisaks on matkaraja ehitamine koos silla taastamisega planeeritud Kaubi kuivati juurest Halliste jõeni (Indu sild).

5.5.2. Energeetika

Kaugkütteseadusest tulenevalt on Kaugküttepiirkond on üldplaneeringu alusel kindlaksmääratud maa-ala, millel asuvate tarbijapaigaldiste varustamiseks soojusega kasutatakse kaugkütet, et tagada kindel, usaldusväärne, efektiivne, põhjendatud hinnaga ning keskkonnanõuetele ja tarbijate vajadustele vastav soojusvarustus. Õigus määrata kaugküttepiirkond oma haldusterritooriumi piires on kohaliku omavalitsuse volikogul. Enne kaugküttepiirkonna määramist tiheasustusega uusehitisteks planeeritavale maa-alale tuleb analüüsida soojusvarustuse korraldamise võimalusi, lähtudes käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud põhimõtetest. Kaugküttepiirkonna määramisel tiheasustusega uusehitisteks planeeritaval maa-alal on võrguga liitumine kohustuslik kõigile kaugküttepiirkonnas asuvatele isikutele, kui kohaliku omavalitsuse volikogu ei näe ette teisiti.

Halliste vallas asub üks kaugkütte katlamaja Õisu alevikus. Õisu katlamaja töötab õlikütel. Lisaks on õlikütel põhinevad katlamajad Kaarli rahvamajas ja Halliste Põhikoolis. Kaugküttepiirkonda teistes valla piirkondades käesoleval ajal plaanis kehtestada ei ole.

Käesoleva üldplaneeringuga sätestatakse, et energeetika arendamine peab toimuma Halliste vallavolikogu poolt vastu võetud energeetika kavade kohaselt ning kavade kohased tegevused ei ole üldplaneeringu muutmise.

Käesoleva üldplaneeringuga määratakse kaugküttepiirkonnaks Õisu aleviku kompaktselt asustatud ala piirides.

Õhuliini kaitsevöönd on maa-ala ja õhuruum, mida piiravad mõlemal pool piki liini telge paiknevad mõttelised vertikaaltasandid, ning mille ulatus on toodud Tabelis Liinirajatiste kaitsevööndi mõõtmed on **2 m** liinirajatise keskjoonest või rajatise välisseinast liinirajatise paralleelse mõttelise jooneni või tõmmitsatega raadiomasti korral selle kõrgusega või vabalt seisva raadiomasti korral selle 1/3 kõrgusega ekvivalentse raadiusega mõttelise ringjooneni maapinnal, meetrites. Siseveekogudel on liinirajatise kaitsevöönd **100 m**.

Tabel ... Õhuliini kaitsevööndi ulatus vastavalt liini pingele

Liini ping	Vertikaaltasandite ulatus
alla 1 kV pingega liin	2 m
1 kuni 20 kV pingega liin, õhukaabli kasutamise korral	3 m
1 kuni 20 kV pingega liin	10 m
35-110 kV pingega liin	25 m
220-330 kV pingega liin	40 m

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 02.07.2002. a, määrus nr 211, Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus (RT I 2002, 58, 366; 2003, 44, 305)

Maakaabelliini maa-ala kaitsevöönd on piki kaabelliini kulgev ala, mida mõlemalt poolt piiravad liini äärmistest kaablitest **1 m** kaugusel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid. Veekaabelliini kaitsevöönd on piki kaabelliini kulgev veepinnast põhjani ulatuv veeruum, mida mõlemalt poolt piiravad liini äärmistest kaablitest järvedes **100 m** kaugusel ning jõgedes **50 m** kaugusel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid. Alajaamade ja jaotusseadmete kaitsevöönd. Alajaamade ja jaotusseadmete ümber ulatub kaitsevöönd **2 m** kaugusele piirdeaiast, seinast või nende puudumisel seadmest. Tehnovõrgud tuleb projekteerida teede kõrvale ning tagada neile juurdepääs. Soovitav on tehnorajatistele moodustada eraldi krunt.

5.5.2.1. Elektrivarustus, tänavavalgustus

Elektrivarustuses Halliste vallas suuremaid muutusi ei kavandata. 0,4 kV liinide ehitamine toimub vastavalt nõudlusele detailplaneeringute ja/või ehitusprojektide alusel. Pidevalt uuendatakse elektriline hajaasutusega piirkondades.

Tänavavalgustus on heakorra ja turvalisuse üks põhielementidest ning vajalik mugavaks ning ohutuks liiklemiseks pimedal ajal. Väljaehitamist vajab tänavavalgustus Kulla ja Kaarli külates. Olemasolev tänavavalgustus Halliste alevikus vajab rekonstrueerimist. Samuti vajab osalist korrastamist Uue-Kariste tänavavalgustus.

Tänavavalgustuse korrastamisel lähtutakse:

- Tänavavalgustuse renoveerimisel lähtuda funktsionaalsusest: valgustatud peavad olema aktiivselt kasutatavad kohad nagu sissepääsud hoonetesse, korruselamutevahelised alad ja bussipeatused.
- Tänavavalgustid peavad olema ilmastiku- ning vandaalikindlad. Sellest lähtuvalt, aga ka kujunduslikult sobima ümbritseva keskkonna ja hoonestusega.
- Tänavavalgustuse rajamisel võimalusel kasutada kooskõlastatult olemasolevaid maste.
- Elektriliinide rajamisel on visuaalse häirimise vältimiseks soovitatav kasutada olemasolevaid trasse ja maakaabelliine.

Maakasutus- ja ehitustingimuste juures tuleb tagada nõuetekohane sanitaarkaitse (naftasaaduste hoidmisehitistel veekaitse, välisõhu kaitse, müra, vibratsioon).

5.5.3. Veevarustus ja kanalisatsioon

Vastavalt *Halliste valla kanalisatsiooni ja ühisveevärgi arengukavale ja Rabastamistaotluse koostamine Viljandi maakonna veemajandusprojektile. Halliste valla otstarbekuseuring* on kavas laiendada Halliste aleviku ja Kaarli küla ühisveevärki ja –kanalisatsiooni neis suundades kus praeguse asula piirides vastav võimalus puudub.

Selleks on vajalik:

- Veevarustuseks ehitada olemasolevates elumupiirkondades Halliste alevikus 2665 m, Kaarli külas 1600 m tänavatorustikke. Lisaks renoveerida olemasolevat torustikke nii Halliste, Kaarlis kui Õisus.
- Kanalisatsiooni arendamiseks rajada olemasolevates elumupiirkondades Hallistes 2610 isevooleid kanalisatsioonitorustikke, ning ehitada juurde 3 reoveepumplat.
- Rekonstrueerida olemasolevad Õisu ja Halliste reoveepuhastid.

Maakasutus- ja ehitustingimused:

- Halliste valla ühisveevarustuse ja –kanalisatsiooni rekonstrueerimine ja laiendamine toimub vastavalt dokumentide *Halliste valla kanalisatsiooni ja ühisveevärgi arengukava ja Rabastamistaotluse koostamine Viljandi maakonna veemajandusprojektile. Halliste valla otstarbekusuurin* alusel.

- Kuni projekti rakendumiseni toimub veevarustus ja reoveekäitlus senistel alustel. Uute elamute, äri- ja ühiskondlike hoonete ehitamisel tuleb ette näha võimalus ühisveevarustuse ja –kanalisatsiooniga liitumiseks (tulevikus). Reovee kogumiseks kuni ühiskanalisatsiooni välja ehitamiseni tuleb uute objektide puhul kasutada kogumismahuteid. Veevarustuseks kasutada võimalusel olemasolevaid puurkaeve.
- Ühisveevärki kuuluvate veehaarete sanitaarkaitseala ulatus on 50 m.
- Vastavalt *veeseadusele* määratakse üldplaneeringuga reovee kogumisalade - alade, kus on piisavalt reostusallikaid reovee juhtimiseks kogumissüsteemide või kanalisatsiooni kaudu reoveepuhastisse ja heitvee juhtimiseks suublasse - piirid. Käeoleva planeeringuga on määratud reoveekogumisaladeks Halliste ja Õisu alevik.
- Omapuhastit reovee kogumisalale rajada ei tohi. (Vabariigi Valitsuse 16. mai 2001. a. määrus nr. 171 *Kanalisatsiooniehitiste veekaitse nõuded*).
- Kui üldplaneeringuga määratud reoveekogumisala piires puuduvad tehnilised või majanduslikud võimalused ühiskanalisatsiooniga liitumiseks, peavad reovee kogumiseks olema lekkimiskindlad kogumismahutid (Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2001. a. määrus nr. 269 *Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord*).
- Kanalisatsiooni arendamisel lähtuda Vabariigi Valitsuse 16. mai 2001. a. määrusest nr. 171 *Kanalisatsiooniehitiste veekaitse nõuded* (vt 5.1.1).

Tehnorajatiste maad on reserveeritud:

- Halliste alevikus biotiigite ja biojaamapuhasti ümbruses;
- Õisu laevikus biopuhasti juures;

Tehnoehitiste maa on kaardil märgitud heledinise värviga ja tähistatud tähisega OT.

5.5.4. Jäätmekäitlus

Halliste valla jäätmekäitlus on korraldatud Halliste valla jäätmekava 2006-2010. Valla territoorium on kaetud korraldatud jäätmeveoga. Valla territooriumile ei planeerita jäätmejaama rajamist. Jäätmejaam rajatakse koostöös Abja vallaga. Vallas asub 9 pakendikogumiskonteinerit ja 2 vanapaberikonteinerit.

5.6. Kehtima jäävad planeeringud

Käesoleva üldplaneeringuga jäetakse kehtima juba varem koostatud ja kehtestatud planeeringud. Peale käesoleva planeeringu kehtestamist tuleb **koostatavate** detailplaneeringute lahendust vajadusel muuta selliselt, et üldplaneeringuga seatud tingimused oleksid täidetud.

- Oru-Nõlvaku maaüksus
- Rehemäe maaüksus

6. Üldplaneeringu ettepanekud

6.1. Täpsustused maakonnaplaneeringus ja maakonna teemaplaneeringus

Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek täpsustada kehtivat *Viljandi maakonnaplaneeringut* (1998), *Viljandi maakonnaplaneeringut 2005...2010* (2005) ning maakonna teemaplaneeringut *Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused* (2003).

Käesoleva üldplaneeringuga on täpsustatud roheline võrgustiku tugialade ja koridoride piire vastavalt üldplaneeringu mõõtkavale (võrgustiku alade ja koridoride piire ning paiknemist, et parandada võrgustiku kui terviku sidusust ja toimivust).

Võrgustiku täpsustamisel on arvesse võetud valla jaoks olulised looduskooslused ning väärtuslikud maastikumiljööga alad, et moodustuks terviklik nii maakondlikke kui ka valla seisukohalt tähtsaid alasid hõlmav võrgustik.

Sarnaselt Abja vallaga on kavandatud on uus Halliste jõega paralleelne kagu-loode suunaline kohaliku tähtsusega koridor. Kasutusele on võetud põhimõte, et tugialad on ümbritsetud puhveralaga. Puhverala käesolevas planeeringus on tuumalade tugialasid ümbritsev üleminekuala - (kaitse)puhver, leevendav ala intensiivse inimtegevuse surve ja rohevõrgustiku elementide vahel.

Roheline võrgustik Abja valla territooriumil koosneb tugialadest (Ta), neid ümbritsevatest puhveraladest ja ühendavatest koridoridest (Kr) (v.t ka Tabel 14). Abja valda läbivad kohaliku tähtsusega koridorid Kr3.

Rohelise võrgustiku aladel jäävad kehtima maakonna teemaplaneeringuga seatud üldised tingimused.

Lisaks tehakse üldplaneeringuga ettepanek seada täiendavaid tingimusi roheline võrgustiku toimimiseks järgnevalt:

- Rohelise võrgustiku elementide lõikumisel maanteega (konfliktikohad) tuleb parandada nähtavust ja kavandada abinõud loomade liikumisvõimaluste säilimiseks;
- Ehitusalade valik, s.h ka infrastruktuuride rajamiseks, peab väljaspool elamu ja tootmisalasid edaspidi lähtuma rohelisest võrgustikust;
- Säilitada tuleb alade terviklikkus ja vältida terviklike loodusalade killustumist.
- Kompaktselt asustatud aladel tuleb läbi edaspidiste planeeringute koostamise (detailsemal tasandil) kindlustada ühendus erinevate rohealade vahel ja juurdepääs avalikele haljasaladele. Soovitatav on valla ehitusmääruses täpsustada üldiseid põhimõtteid rohealadega seotud väärtuste hoidmise tagamiseks hoonestusaladel ja uushoonestuse rajamise aladel.
- Maardlad, mis jäävad roheline võrgustiku aladele ja kus maavara veel ei kaevandata, toimivad kuni maavara kaevandamiseni roheline võrgustiku osana. Enne kaevandama asumist tuleb kavandada roheline võrgustiku asenduskoridor või -ala, et roheline võrgustiku sidusus säiliks. Kaevandamise lõppedes tuleb kaevandatud ala rekultiveerida ja taastada roheline võrgustiku osana.

Looduslike alasid ei mõisteta käesolevas üldplaneeringus kitsendavalt, ehk looduslik ala ei ole reservaat, sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd. Looduslikud alad on alad, mille kasutus võrreldes olemasolevaga ei intensiivistu: alale ei ehitata täiendavalt; ala ei raadata; alal ei kasutata kemikaale; jne.

6.1.1. Nõuded tugialal:

- Väljaspool majandatavaid alasid ei tohi looduslike alade osatähtsus langeda alla 90 %.
- Tuleb tagada tugialade läbimõõdud/pindala ja kompaktsus st, et lubamatud on siselõiked, sopistused jmt.
- Tugialale jäävaid majandatavaid metsi majandatakse vastavalt metsamajandamiskavale.
- Tuleb vältida olemasoleva asustuse laiendamist ja uusehitisi (s.h uued tehnokoridorid).
- Lubatud on ehitada kaitseala või puhkeala teenindavaid rajatisi (nt viidad, laudteed, pingid, prügikastid, vaatlustornid jne) ja kuni 20m² suuruseid looduskeskkonda sobituvaid hooneid.
- Lubatud on rajada metsaveo teid ja parandada olemasolevate majapidamiste juurdepääsuteede seisukorda.

- Tugialal paikneva maaüksuse (sh katastriüksuse) sihtotstarbe muutmine võib toimuda ainult maatulundusmaaks või kaitsealuseks maaks kui kehtestatud detailplaneeringuga pole määratud teisiti.

6.1.2. Nõuded rohekoridori ja puhveralal:

- Tuleb tagada sidusalt kulgevate looduslike alade olemasolu minimaalselt 70% ulatuses, milleks tuleb vajadusel rakendada kompenseerivaid meetmeid (metsastamine, põõsarinde rajamine, puude istutamine võrade liitumisega, jms).
- Tuleb tagada planeeringu kaardil näidatud puhverala läbimõõt (tugiala välispiirist alates risti väljapoole ca 60m laiune ala).
- Tuleb tagada rohekoridori selline laius, mis tagab selle püsimise ja toimimise tähtsusest lähtuvalt.
- Asustuse laienemist ja uusehitisi koridori alal lubada juhul kui need ei löika rohelist koridori nii, et selle toimimine halveneb.
- Vältida intensiivsemat maakasutust kui olemasolev.
- Majandatavaid metsi majandatakse vastavalt metsamajandamiskavale.
- Maaüksuse (sh katastriüksuse) sihtotstarbe muutmine võib toimuda ainult maatulundusmaaks, kaitsealuseks maaks ja üldmaaks kui kehtestatud detailplaneeringuga pole määratud teisiti.

6.1.3. Väärtuslike maastike piiride täpsustamine

Käesoleva üldplaneeringuga on täpsustatud väärtuslike maastike piire vastavalt planeeringu mõõtkavale. Kehtima jäävad maakonna teemaplaneeringuga seatud tingimused, soovitused ja nõuded. Täiendavalt tehakse ettepanek seada väärtuslike maastike aladele järgnevad piirangud:

- Arendustegevuse korral reservaladel (s.h edasised planeeringud) tuleb leida võimalusi, kuidas rõhutada alade eripära või parandada maastike olukorda.
- Valla reservalal tuleb väärtuste säilitamisel ja linnaruumi kujundamisel lähtuda eelkõige linnas määratletud miljööväärtuslikest hoonestusaladest ja nendele seatud nõuetest
- Avanevate vaadete koridorides tuleb rohkem tähelepanu pöörata maastiku kujundamisele ja hooldamisele.
- Kauni vaatega teelõikude väärtuseks on ka reljeefi järgiv looklev kulgemine, mistõttu tuleb hoiduda nende teelõikude õgvendamisest.
- Parandada tuleb nende teede seisukorda, mis on olulised puhkemajandusliku potentsiaali suurendamiseks.

6.1.4. Ettepanekud muude alade ja objektide väärtustamise kohta

Valla eesmärk on kasutada oma keskkonda võimalikult säästlikult, nii et see säiliks kasutamise- ja elamisväärsena ka tulevastele põlvetele. Järgnevalt on välja toodud alad ja objektid, mille kasutamisel tuleb pöörata tähelepanu väärtuste säilitamisele. Abja vald võib kaaluda väärtustatud ala kaitse alla võtmist kui selleks on motiveeritud vajadus.

Käesoleva üldplaneeringuga nähakse ette, et kõik üksikud või gruppidega kasvavad puud, mida ei käsitleta metsaseaduse mõistes metsana ja mille rinnasdiameeter on üle **43 cm**, on olulise tähtsusega põlispuud ja kõik toimingud nendega tuleb kooskõlastada Halliste Vallavalitsusega.

6.2. Munitsipaalomandisse taotletavad alad

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 6. novembri 1996. a. määrusele nr. 269 *Maa munitsipaalomandisse andmise kord* on planeering maa munitsipaalomandisse taotlemisel ühe alusdokumendina vajalik juhul, kui taotletakse munitsipaalomandisse munitsipaalettevõtete ja -asutuste põllumajandusmaad või maad, mis on vajalik kohaliku omavalitsusüksuse ülesannete täitmiseks ja arenguks (kui tegemist ei ole munitsipaalomandisse jäävate hoonete ja rajatiste aluse ning neid teenindava maa ega sotsiaalmaaga).

Käesoleva üldplaneeringuga on kavandanud maade munitsipaliseerimine lähtuvalt valla arengu vajadustest. Munitsipaalomandisse kavandatakse võtta munitsipaalomandusse jäävate hoonete ja rajatiste alune maa, endised külakogukonnamaad, sotsiaal-kultuurilise otstarbega ja puhkeotstarbeline maa, valla arenguks vajalik maa, munitsipaalasutuste maa ja valla teede korrashoiu ja remontimise tarbeks vajalike karjäärde maa.

Munitsipaalomandisse taotletavad alad

Tähis üldplaneeringu kaardil	Maaüksus/maa-ala	Üldplaneeringus reserveeritud
	Rimmu küla Rimmu rahvatuba	Rahvatoa alune ja küla kooskäimise platsi rajamiseks
	Uue-Kariste küla Uue-Kariste rahvamaja	Rahvamaja alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Uue-Kariste küla Uue-Kariste jaanitule plats	Küla kooskäimise platsi rajamiseks
	Mulgi küla Kosksilla Algkool	Kooli alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Vana-Kariste küla Vana-Kariste Seltsimaja	Seltsimaja alune, üldkasutatava haljasala ja küla kooskäimise platsi rajamiseks
	Vana-Kariste küla Vana-Kariste puurkaev	Puurkaevu alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Halliste alevik Klubi tänav 5 Halliste rahvamaja	Rahvamaja alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Halliste alevik Viljandi mnt 20 Halliste vallamaja	Vallamaja alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Halliste alevik Nurme tänav 3 Kortrelamu	Elumaja alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Halliste alevik Männi haljasala	Valla puhkeala
	Halliste alevik Risti haljasala	Valla puhkeala
	Halliste alevik korruselamute aiamaad	Kohalike elanike peenramajanduse korraldamiseks vajalik maa
	Halliste alevik Männi palliplats	Valla puhkeala
	Halliste alevik Pirita palliplats	Valla puhkeala
	Raja küla Halliste biotiik	Halliste aleviku puhasti biotiikide alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Pornuse küla Halliste paisjärv	Järve alune ja selle ümbruse puhkeala
	Kulla küla Kulla park	Valla puhkeala
	Ülemõisa küla Ülemõisa puurkaev	Puurkaevu alune ja selle

		teenindamiseks vajalik maa
	Kaarli küla Kaarli rahvamaja	Rahvamaja alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Ereeste küla Kūti puurkaev	Puurkaevu alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Õisu alevik Õisu puurkaev	Puurkaevu alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Õisu alevik Õisu katlamajao	Katlamaja alune ja selle teenindamiseks vajalik maa
	Õisu alevik korruselamute aiamaad	Kohalike elanike peenramajanduse korraldamiseks vajalik maa

6.3. Maa reserveerimise mõiste ja rakendus

Kõige levinum üldplaneeringu koostamise viis on planeeringuga maa-alade reserveerimine mingiks kindlaks otstarbeks ehk juhtfunktsioonil. Sellist lähenemist kasutatakse ka käesolevas üldplaneeringus.

Maade reserveerimisel ei toimu kohest maaüksuste sihtotstarbe muutmist, vaid maa-alad reserveeritakse mingiks kindlaks otstarbeks, et antud ala oleks vajaduse korral tulevikus võimalik kasutada ettenähtud viisil. Maaomanik saab maa-ala kasutada praegusel sihtotstarbel ja funktsioonil seni, kuni ta seda soovib. Reserveeritud juhtfunktsioon muutub kohustuslikuks ehitustegevusel. Arendustegevusel tuleb arvestada kehtestatud üldplaneeringuga sätestatud põhimõtete ja maakasutuse juhtfunktsioonidega.

Katastriüksuste sihtotstarbe määramine toimub vastavalt kehtiva *maakatastriseaduse* §-le 18. Sihtotstarbe määramisel tuleb silmas pidada, et üldplaneering või detailplaneering ei määra katastriüksuse sihtotstarvet vaid annab sisulise aluse selleks.

Üldplaneeringu elluviimiseks võib avalike huvide täitmiseks kasutada kinnisasja sundvõõrandamist (s.o kinnisasja võõrandamine omaniku nõusolekuta üldistes huvides õiglase ja kohese hüvitamise eest) *kinnisasja sundvõõrandamise seaduse* alusel, kuid käesoleva planeeringu elluviimiseks see vajalik ei ole.

6.4. . Detailplaneeringute koostamise vajadus

Detailplaneering koostatakse üldjuhul üldplaneeringuga kavandatu elluviimiseks, kuid sellega võib taotleda ka üldplaneeringu osalist muutmist (v.a. käesolevas planeeringus kehtestatud keeldude korral). Detailplaneeringu koostamine toimub Halliste valla ehitusmääruses sätestatud korras.

Detailplaneeringu koostamisel peab järgima üldplaneeringus esitatud põhimõtteid ning vajadusel määrama konkreetsed ehitustingimused, mis tulenevad Halliste Vallavalitsuse hinnangust kavandatava objekti ruumilisest mõjust ja avalikkuse huvist objekti vastu.

Detailplaneeringu koostamine on kohustuslik Halliste ja Õisu alevikus, Pädre ja Uuekariste külates planeeringu kaardil piiritletud kompaktse asustusega alal:

- Uute hoonete, välja arvatud üksikelamu kõrvalhooned, suvila kõrvalhooned ja aiamaa kõrvalhooned ning teised kuni 20 m² ehitusaluse pindalaga väikehooned, ehitusprojekti koostamise ja püstitamise aluseks;
- Olemasolevate hoonete, välja arvatud üksikelamu, suvila ja aiamaa ning nende kõrvalhooned, maapealsest kubatuurist üle 33 % suuruse laiendamise ja selle ehitusprojekti koostamise aluseks;

- Maa-alade kruntideks jaotamise korral.

Detailplaneeringu koostamine on kohustuslik lisaks:

- miljööväärtuslikul hoonestusalal
- juhul, kui ühele maaüksusele kavatakse rajada enam kui 5 hoonet;
- prügila või jäätmejaama rajamiseks koos selle teenindamiseks vajaliku maaga;
- kõigil rajatavatel keskkonda ohustada võivate tööstus- või teenindusehitiste aladel;
- hajaasustuses - kinnistu jagamisel väiksemaks kui 1 ha;
- Detailplaneeringus tuleb lahendada lisaks seadusega määratud:
- juurdepääsuteede lahendamine nii planeeringu ala sees, kui ka väljaspool seda;
- anda hinnang keskkonna olukorra muutumisele seoses kavandatava tootmise eripäraga.

Teede (s.h raudtee) ehituseks (s.h rekonstrueerimiseks) on vallal õigus nõuda enne projekteerimist detailplaneeringut koos keskkonnamõtjude hindamisega.

7. Üldplaneeringu rakendamisega kaasnevate võimalike mõjude hindamine

(Keskkonnamõtju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

§ 4. Keskkonnamõtju

Keskkonnamõtju käesoleva seaduse tähenduses on tegevusega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju inimese tervisele ja heaolule, keskkonnale, kultuuripärandile või varale.)

8. Õigusaktidest tulenevad maakasutus- ja ehitustingimused

8.1. Sanitaarkaitse

8.1.1. Veekaitse

Kehtiva *veeseaduse* alusel on põhja- ja pinnavee kaitseks kehtestatud rida erinevatest määrustest tulenevaid nõudeid ja kordasid :

1. Kehtiv *veeseadus* ja Keskkonnaministri 16. detsembri 1996. a. määrus nr. 61. *Veehaarde sanitaarkaitseala moodustamise ja projekteerimise kord* sätestavad veehaarde sanitaarkaitseala ulatuse, keelatud tegevused sellel ja veevõtukohta hooldusnõuded.

Põhjaveehaardele moodustatakse sanitaarkaitseala, üldjuhul 50 m raadiuses ümber puurkaevu või 50 m kaugusele mõlemale poole kaevusid ühendavast sirgjoonest ja 50 m raadiuses ümber puurkaevude rea otsmiste puurkaevude. Sanitaarkaitseala ei moodustata, kui kasutatav põhjavesi ei sobi omadustelt olmeveeks või kui vett võetakse põhjaveekihi alla $10 \text{ m}^3/\text{d}$ ühe kinnisasja vajadusteks.

Veehaarde või sanitaarkaitseala projekti alusel ja maakonna keskkonnateenistuse esildisel võib keskkonnaminister sanitaarkaitseala ulatust muuta järgmiselt:

- 1) juhul, kui veehaarde projektikohane tootlikkus on alla 10 m^3 ööpäevas ja vett võetakse ühisveevärgi vajaduseks, vähendada 10 meetrini;
- 2) juhul, kui veehaarde projektikohane tootlikkus on üle 10 m^3 ööpäevas ja põhjaveekiht on hästi kaitstud, vähendada 30 meetrini;
- 3) juhul, kui veehaarde projektikohane tootlikkus on üle 500 m^3 ööpäevas, suurendada 200 meetrini.

Põhjaveehaarde sanitaarkaitsealal, kas 30 m või 50 m on majandustegevus keelatud, välja arvatud: veehaarderajatiste teenindamine, metsa hooldamine, heintaimede niitmine ja veeseire. Lisaks rakendatakse seal *looduskaitseaduses* sätestatud ranna või kalda piiranguvööndi kitsendusi (vt 5.3. p 1). Juhul kui keskkonnaminister suurendab sanitaarkaitseala ulatust 200 meetrini, rakendatakse sanitaarkaitsealal "Looduskaitseaduse" alusel sätestatud kitsendusi.

Ühe kinnisasja omanikule vajaliku kaevu asukoht peab olema võimalike reostusallikate (kogumiskaevud, käimlad, prügikastid, väetise- ja sõnnikuhoidlad, õlimahutid, kanaliseerimata saunad jne.) suhtes põhjaveevoolu suunas (järgib üldjoontes maapinna kallakust) ülesvoolu ja neist krundi piires võimalikult kaugemal (mitte vähem kui 10 m).

2. Kehtiv *veeseadus* ja Vabariigi Valitsuse 28. 08. 2001. a määrusega nr 288 *Veekaitsealade väetise- ja sõnnikuhoidlatele ning siloladustamiskohtadele ja sõnniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hoidmise nõuded* sätestavad nõuded, mida tuleb täita valgala kaitseks põllumajandustootmisest pärineva reostuse eest.
3. Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2001. a määrus nr 269 *Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord* kehtestab heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise nõuded ja nõuete täitmise kontrollimise meetmed sh saastatud sademevee veekogusse juhtimise nõuded ja heitvee pinnasesse immutamise nõuded.
4. Vabariigi Valitsuse 16. mai 2001. a määrusega nr 171 *Kanaliseerimisvõrgu ehitamise veekaitsealade* on kehtestatud reovee kogumiseks, puhastamiseks või suublasse juhtimiseks rajatud kanalisatsioonitorustiku, reoveepuhasti (välja arvatud kohtpuhasti ehk reovee eelpuhasti), pumpla või muu reovee kogumise, puhastamise ja heitvee suublasse juhtimisega seotud hoone või rajatise planeerimis-, ehitus- ja eksploatatsiooninõuded.

Vastavalt määrusele on kanalisatsiooniehitiste kujad (lubatud kõige väiksem kaugus tsiviilhoonest või joogivee salvkaevust) sõltuvalt reovee puhastamise viisist ja reoveepuhasti jõudlusest järgmised:

Kanalisatsiooniehitis	Kuja (meetrites)			
	Väikepuhasti jõudlus (ie)	Suurpuhasti jõudlus (ie)		
	Kuni 2000 ie	2000-10 000 ie	10 000-100 000 ie	üle 100 000 ie
Reoveesettetahendus- ja kompostimisväljakutega mehaaniline või bioloogiline reoveepuhasti või eraldi paiknevad reoveesettetahendus- ja kompostimisväljakud	100	150	200	300
Mehaaniline või bioloogiline reoveepuhasti, kus reoveesetet käideldakse kinnises hoones	50	100	150	200
Biotiik, tehismärgala, avaveeline taimestikpuhasti	100	200	500	800
Reoveepumpla, kui vooluhulk on kuni 10 m ³ /d	10			
Reoveepumpla, kui vooluhulk on üle 10 m ³ /d,	20			
Purgimissõlm	30			
Reovee kogumismahuti	ei ole määratletud			

Omapuhasti rajamisel peab arvestama, et:

- selle kuja on vähemalt 10 m (v.a septikul);
- septiku kuja on vähemalt 5 m;
- omapuhastit tohib ehitada väljapoole reovee kogumisalasid ehk ühiskanalisatsiooniga hõlmatud maa-alasid;
- see peab paiknema joogiveekaevude suhtes allanõlva ning põhjavee liikumissuuna suhtes allavoolu.

5. Vabariigi Valitsuse 16. 05. 2001. a määrusega nr 172 *Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitse nõuded* on kehtestatud naftasaaduste hoidmisehitiste planeerimis-, ehitus- ja eksploatatsiooninõuded ohtliku seisundi tekke vältimiseks ja vee reostumise ennetamiseks. Määrust ei kohaldata üldkasutatavatele autokütusetanklatele.

Hoidmisehitise asukoha valikul tuleb eelistada alasid:

- 1) kus põhjavesi on reostuse eest keskmiselt või hästi kaitstud;
- 2) kus hoidmisehitis jääks asulast valdavate tuulte suhtes allatuult;
- 3) mida ei ohusta üleujutused;
- 4) mida kasutatakse tootmismaana.

Hoidmisehitise kujad (naftasaaduste hoidmisehitise mahuti välispinna või selle täitmis- või tühjendusava lubatud kõige väiksem kaugus tsiviilhoonetest, suurõnnetuse ohuga ettevõtetest ja joogivee salvkaevudest) on sõltuvalt hoidmisehitise mahust 25 – 150 m.

6. Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 *Reoveesette põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded* reguleerib reoveesette kasutamist põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel, et vältida selle kahjulikku mõju pinna- ja põhjaveele, mullale, taimedele, loomade ja inimeste tervisele.

8.1.2. Välisõhu kaitse

Kehtiva välisõhu kaitse seadusega reguleeritakse tegevust, millega kaasneb välisõhu keemiline või füüsikaline mõjutamine (sh ebameeldiva või ärritava lõhnaga ainete teke ja levimine), osoonikihi kahjustamine või kliimamuutust põhjustavate tegurite ilmumine. Saasteallikas seaduse tähenduses on saasteaineid, müra, ioniseerivat või ioniseeriva toimetega kiirgust ning infra- või ultraheli välisõhku suunav või eraldav objekt, mis võib olla paikne või liikuv.

Keskonnaministri 7. septembri 2004. a määrusega nr 115 *Välisõhu saastatuse taseme piir-, sihtväärtused ja saastetaluvuse piirmäärad, saasteainete sisalduse häiretasemed ja kaugemad eesmärgid ning saasteainete sisaldusest teavitamise tase* on antud välisõhu saastatuse taseme piirmäärad. Õiguse viia saasteaineid paiksest saasteallikast välisõhku ning selle õiguse kasutamise tingimused määravad välisõhu saasteluba ja erisaasteluba. Saasteallika valdaja koostab ja esitab saasteloas, keskkonnakompleksloas või jäätmepeletusloas märgitud tingimustel saasteallika asukoha keskkonnateenistusele saasteainete heitkoguste vähendamise tegevuskava.

Tegevuskava eesmärk on parandada välisõhu kvaliteeti piirkonnas, kus välisõhu saastatuse tase ületab või tõenäoliselt ületab ühe või mitme saasteaine suhtes kehtestatud saastatuse taseme ühe tunni keskmist piirväärtust ja saastetaluvuse piirmäära summaarselt või ühe tunni keskmist piirväärtust, kui saasteaine kohta ei ole saastetaluvuse piirmäära kehtestatud (Keskonnaministri 22. septembri 2004. a määrus nr 123 *Piirkonna välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguste vähendamise tegevuskava sisule esitatavad nõuded ja koostamise kord*).

8.1.3. Müra

Sotsiaalministri 4. märtsi 2002. a määrus nr 42 *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid* kehtestab müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamute ning ühiskasutusega hoonete sees ja nende hoonete väliterritooriumil ning mürataseme mõõtmise meetodid. Määruse nõudeid tuleb täita linnade ja asulate planeerimisel ning ehitusprojektide koostamisel, samuti müratekitavate ettevõtete paigutamisel elamutesse ja muudesse hoonetesse.

Planeeringutes ja projekteerimisel kasutatakse järgmisi müra normtasemete liigitusi:

Taotlustase – käesoleva määruse tähenduses müra tase, mis üldjuhul ei põhjusta häirivust ja iseloomustab häid akustilisi tingimusi. Kasutatakse uutes planeeringutes (ehitusprojektides) ja olemasoleva müraolukorra parandamisel. Uutel planeeritaval aladel ja ehitistes peab müratase jääma taotlustaseme piiridesse. Kui taotlustasemel on soovituslik iseloom, antakse taotlustaseme arvsuuruse juurde sellekohane märkus.

Piirtase – käesoleva määruse tähenduses müra tase, mille ületamine võib põhjustada häirivust ja mis üldjuhul iseloomustab rahuldavaid (vastuvõetavaid) akustilisi tingimusi. Kasutatakse olemasoleva olukorra hindamisel ja uute hoonete projekteerimisel olemasolevatel hoonestatud aladel. Olemasolevatel aladel ja ehitistes ei tohi müra ületada piirtaset. Kui piirtase on ületatud, tuleb rakendada meetmeid müra vähendamiseks.

Välismüra normtasemed hoonestatud või hoonestamata aladel on järgmised (LpA,eq,T, dB päeval/öösel):

Ala kategooria üldplaneeringu alusel	I looduslikud puhkealad ja rahvuspargid,	II laste- ja õppeasutused, tervishoiu- ja	III segaala (elamud ja ühiskasutusega hooned,	IV tööstusala
--------------------------------------	--	---	---	---------------

	puhke- ja tervishoiuasutuste puhkealad	hoolekandeesutused, elamualad, puhkealad ja pargid linnades ning asulates;	kaubandus-, teenindus- ja tootmisettevõtted)	
Liiklusmüra taotlustase uutal planeeritavatel aladel	50/40	55/45	60/50	65/55
Tööstusettevõtete müra taotlustase uutal planeeritavatel aladel	45/35	50/40	55/45	65/55
Liiklusmüra taotlustase olemasolevatel aladel	55/45	60/50	60/50 65 ¹ /55 ¹	70/60
Tööstusettevõtete müra taotlustase olemasolevatel aladel	50/40	55/40	60/45	65/55
Liiklusmüra piirtase olemasolevatel aladel	55/50	60/55 65 ¹ /60 ¹	65/55 70 ¹ /60 ¹	75/65
Tööstusettevõtete müra piirtase olemasolevatel aladel	55/40	60/45	65/50 60 ¹ /45 ¹	70/60

¹ lubatud müratundlike hoonete sõidutee poolisel küljel.

5.1.4. Vibratsioon

Sotsiaalministri 17. mai 2002. a määrusega nr 78 *Vibratsiooni piirväärtused elamutes ja ühiskasutusega hoonetes ning vibratsiooni mõõtmise meetodid* kehtestatakse inimeste tervisekahjustuste ja ebameeldivate aistingute vältimiseks üldvibratsiooni piirväärtused elamutes ja ühiskasutusega hoonetes ning vibratsiooni mõõtmise meetodid.

Seadmeid, masinaid ja muid vibratsiooniallikaid tuleb paigaldada, hooldada või kasutada sellisel viisil, et nende poolt tekitatud vibratsioon elamutes ja ühiskasutusega hoonetes ei ületa käesoleva määrusega sätestatud piirväärtusi. Määruse nõudeid tuleb arvestada samuti ehitusprojektide koostamisel.

8.2. Looduskaitse

8.2.1. Kaitsealad

Vastavalt *looduskaitseadusele* ei või kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 4) kinnitada metsateatist;
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;

- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba.

Kaitseala piiranguvöönd on maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades *looduskaitseadusega* sätestatud kitsendusi.

Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on piiranguvööndis keelatud:

- 1) uue maaparandussüsteemi rajamine;
- 2) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine;
- 3) maavara ja maa-ainese kaevandamine;
- 4) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- 5) uuendusraie;
- 6) parkides ja arboreetumites puuvõrade või põõsaste kujundamine ja puittaimestiku raie ilma kaitseala valitseja nõusolekuta;
- 7) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 8) ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise, püstitamine ning rahvuspargis ehitise väliskonstruktsioonide muutmine;
- 9) jahipidamine ja kalapüük;
- 10) sõidukiga, maastikusõidukiga või ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud liinirajatiste hooldamiseks vajalikeks töödeks ja maatulundusmaal metsamajandustöödeks või põllumajandustöödeks;
- 11) telkimine, lõkketegemine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas;
- 12) roo varumine külmumata pinnasel.

8.2.2. Kaitsealused pargid

Vabariigi Valitsuse 30. mai 2000. a määrus nr 173 *Kaitsealuste parkide kaitse-eeskiri* käsitleb vastavalt *looduskaitseadusele* maastikukaitseala eritüübina kaitse alla võetud parkide ja arboreetumite kaitset ja kasutamist. Pargi kaitse eesmärk on ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega. Pargi maa-ala on määratletud Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud välispiiri kirjeldusega. Pargi maa-ala on piiranguvöönd, kus kehtivad üldised piiranguvöönditele pandud kitsendused.

Pargis on keelatud:

- Jalgratatega liiklemine väljaspool teid ja radu ning mootorsõidukitega liiklemine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid.
- Veemootorsõidukiga liiklemine (lubatud ainult selleks ettenähtud ja tähistatud liiklusteel ning järelevalve- ja päästetöödel).

Pargi valitseja nõusolekuta on keelatud:

1. katastriüksuse kõlvikute piiride ja pindala muutmine;
2. maakorralduskava kinnitamine;
3. metsamajandamiskava väljastamine;
4. detail- ja üldplaneeringu kehtestamine;
5. projekteerimistingimuste andmine;
6. uute maaparandussüsteemide rajamine;
7. puhtpuistute kujundamine;
8. veekogude veetaseme muutmine;
9. teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine;
10. uute ehitiste püstitamine;

11. väetiste ja mürkkemikaalide kasutamine.

8.2.3. Kaitstavad looduse üksikobjektid

Kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse toimub vastavalt keskkonnaministri 2. aprilli 2003. a. määrusele nr. 27 *Kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse-eeskiri*.

Kaitstav looduse üksikobjekt on looduskaitseaduse kohaselt kaitse alla võetud teadusliku, ajaloolis-kultuurilise või esteetilise väärtusega elus- või eluta looduse objekt nagu puu, allikas, rändrahn, juga, karestik, pank, astang, koobas, paljand ja karst või nende rühm.

Üksikobjekti kahjustamine on keelatud.

Üksikobjekti ümber on **50 meetri** ulatuses *kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse-eeskirjaga* sätestatud kaitsekorruga piiranguvöönd, kui keskkonnaminister pole määranud väiksemat piiranguvööndi ulatust.

8.2.4. Hoiualad

Vastavalt kehtivale looduskaitseadusele on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või hoiuala teatise alusel.

Hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja peab esitama hoiuala valitsejale teatise järgmiste tegevuste kavandamise korral:

- 1) tee rajamine;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine;
- 3) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine;
- 4) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 5) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa kultiveerimine;
- 6) puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumine;
- 7) maaparandussüsteemi rajamine ja rekonstrueerimine.

8.3. Veealadest tulenevad piirangud

Lähtuvalt kehtivast looduskaitseadusest ja veeseadusest on planeeringualal järgmised veealadest tulenevad piirangud järgmises ulatuses:

Nimi	Veepeegli pindala (km ²)/vooluveekogu pikkus km	Piiranguvöönd ¹ (m)	Ehituskeel u-vöönd ² (m)	Veekaitse -vöönd ³ (m)	Kallas-rada ⁴ (m)	Avalik kasutus ⁵
Aravete oja	6.5	50	50	10	4	X
Enu oja	7.2	50	50	10	4	X
Halliste jõgi	98.4	100	50/100*	10	4	X
Hendrik-hansu oja	19.2	50	50	10	4	X
Hundimaa oja	4.5	50	50	10	4	X
Kaljapulga oja	3.4	50	50	10	4	X
Kalvre järv (veskijärv)	1.8	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X
Kariste järv	60.9	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X
Kuustle oja	6.2	50	50	10	4	X
Kõpu jõgi	71.7	100	50	10	4	X
Kuustle oja	6.2	50	50	10	4	X
Loodi oja	14.2	50	50	10	4	X
Loodi peakraav	5.1	50	25	10	4	X
Luusi oja	3.9	50	50	10	4	X
Pale jõgi	24.5	100	50/100*	10	4	X
Pornuse oja	8.4	50		10	4	X
Pornuse paisjärv	4,7	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X
Päidre järv (Taga-metsa)	21.7	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X
Päidre oja	5.1	50	50	10	4	X
Raadi oja	10.3	50	50	10	4	X
Tilla oja	3	50	50	10	4	X
Tiri oja	10.2	50	50	10	4	X
Uue-Kariste järv	3.5	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X

(Uue-Kariste paisjärv)						
Vana-Kariste oja	17.2	50	50	10	4	X
Vardi oja	8.9	50	50	10	4	X
Veskejärv (Õisu Veskejärv)	3	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X
Vidva oja	16.7	50	50	10	4	X
Vilpsaare oja	6.9	50	50	10	4	X
Õisu järv	193,7	100	50 DP kohustusega alal /100*	10	4	X

*järve või jõe kaldal metsamaal ulatub ehituskeeluvöönd kalda piiranguvööndi piirini (looduskaitseadus).

8.3.1. Kalda piiranguvöönd (alus: looduskaitseadus)

Kalda piiranguvööndis on keelatud:

- 1) reoveesette laotamine;
- 2) matmispaiga rajamine;
- 3) jäätmete töötlemiseks või ladustamiseks määratud ehitise rajamine ja laiendamine, välja arvatud sadamas;
- 4) ilma kehtestatud detailplaneeringuta maa-ala kruntideks jagamine;
- 5) maavara ja maa-ainese kaevandamine;
- 6) mootorsõidukiga sõitmine väljaspool selleks määratud teid ja radu ning maastikusõidukiga sõitmine, välja arvatud tiheasustusosal haljasala hooldustööde tegemiseks, kutselise või harrastusliku kalapüügiõigusega isikul kalapüügiks vajaliku veesõiduki veekogusse viimiseks ning maatulundusmaal metsamajandustöödeks ja põllumajandustöödeks.

Kalda piiranguvööndis asuvate metsade kaitse eesmärk on vee ja pinnase kaitsmine ja puhketeingimuste säilitamine.

8.3.2. Kalda ehituskeeluvöönd (alus: looduskaitseadus)

Vastavalt looduskaitseaduse § 38-le:

Kalda ehituskeeluvööndis on uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud.

Ehituskeeld ei laiene:

- 1) hajaasustuses olemasoleva ehitise õuemaale ehitatavale uuele hoonele, mis ei jää veekaitsevööndisse;
- 2) kalda kindlustusrajatisele;
- 3) supelranna teenindamiseks vajalikule rajatisele;
- 4) maaparandussüsteemile, välja arvatud poldrile;
- 5) olemasoleva ehitise esmakordsele juurdeehitisele juhul, kui juurdeehitise maht on väiksem kui üks kolmandik olemasoleva ehitise kubatuurist;
- 6) piirdeaedadele.

Ehituskeeld ei laiene kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud:

- 1) pinnavee veehaarde ehitisele;
- 2) sadamaehitisele ja veeliiklusrajatisele;
- 3) ranna kindlustusrajatisele;
- 4) hüdrograafiateenistuse ja seirejaama ehitisele;
- 5) kalakasvatusehitisele;
- 6) riigikaitse, piirivalve ja päästeteenistuse ehitisele;
- 7) tiheasustusala ehituskeeluvööndis varem väljakujunenud ehitusjoonest maismaa suunas olemasolevate ehitiste vahele uue ehitise püstitamisele;
- 8) tehnovõrgule ja -rajatisele;
- 9) sillale;
- 10) avalikult kasutatavale teele ja tänavale;
- 11) raudteele.

Lautrit ja paadisilda tohib kaldale rajada, kui see ei ole vastuolus kalda kaitse eesmärkidega ja *veeseaduse* § 8 lõikega 2 (tegemist ei ole vee erikasutusega). Kaitsealal reguleerib ehitamist kaldal kaitseala kaitse-eeskiri.

8.3.3. Veekaitsevöönd (alus: *veeseadus*)

Veekogu kaldaalal vee kaitsmiseks hajureostuse eest ja veekogu kallaste uhtumise vältimiseks moodustatakse veekaitsevöönd

Vastavalt *veeseadusele* on veekaitsevööndis keelatud:

- 1) maavarade ja maa-ainese kaevandamine ning geoloogilise uuringu teostamine;
- 2) puu- ja põõsarinde raie ilma maakonna keskkonnateenistuse nõusolekuta, välja arvatud raie maaparandussüsteemi eesvoolul maaparandushoiutööde tegemisel;
- 3) majandustegevus, välja arvatud heina niitmine ja roo lõikamine;
- 4) väetise, keemilise taimekaitsevahendi ja reoveesette kasutamine ning sõnnikuhoidla või -auna paigaldamine. Lubatud on taimekaitsevahendi kasutamine taimehaiguste korral ja kahjurite puhanguliste kollete likvideerimisel keskkonnateenistuse igakordsel loal.

8.3.4. Kallasrada (alus: *veeseadus*)

Kehtiva *veeseaduse* § 10 kohaselt on kallasrada kaldariba avaliku veekogu ja avalikuks kasutamiseks määratud veekogu ääres ning asub kaldavööndis.

Kallasraja laiust arvestatakse lamekaldal keskmise veeseisu piirjoonest ja kõrgkaldal kaldanõlva ülemisest servast, lugedes viimasel juhul kallasrajaks ka vee piirjoone ja kaldanõlva ülemise serva vahelist maariba.

Kallasrada võib igati kasutada veekogu ääres liikumiseks ja viibimiseks, kalastamiseks ning veesõidukite randumiseks. Kaldal asuvate kinnisasjade omanikud ja valdajad on kohustatud hoidma veekogu kaldad puhtana ning hooldama kallasrada ja tagama rajal inimestele vaba läbipääs.

Vastavalt *looduskaitseaduse* §-le 36 on kohalikud omavalitsused kohustatud üld- ja detailplaneeringuga tagama avalikud juurdepääsuvõimalused kallasrajale.

Avalikult kasutataval veekogul puudub kallasrada:

- 1) sadamas;
- 2) tootmise veehaarde vähimas võimalikus teeninduspiirkonnas;
- 3) enne *asjaõigusseaduse* (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579; 2003, 13, 64; 17, 95; 78, 523; 2004, 20, 141) jõustumist õiguspäraselt kallasrajale püstitatud ehitisel;
- 4) hüdrograafiateenistuse ja seirejaamaehitisel;

5) kalakasvatusehitisel;

6) hüdroelektrijaama vähimas võimalikus teeninduspiirkonnas.

Nimetatud juhtudel peab kallasraja sulgeja kinnise territooriumi tähistama ja võimaldama kinnisest territooriumist möödapääsu.

8.3.5. Avalik kasutus (alus: *veeseadus*)

Veekogu avalik kasutamine on veevõtt, suplemine, veesport, veel ja jääl liikumine ja kalapüük seaduses sätestatud ulatuses. Veekogu avaliku kasutamisega ei tohi rikkuda võõral maatükil viibimist reguleerivaid seadusesätteid.

9. Teede ja tehnilise infrastruktuuri kaitsevööndid

	Kaitsevööndi ulatus	Kaitsevööndi määrang	Õiguslik alus
Teed			
Riigimaantee	50m	äärmise elemendi keskelt (sõiduraja telg)	Teeseadus § 13, 36, 37
Kohalik maantee	20-50m	keskelt (sõiduraja telg)	Teeseadus § 13, 36, 37
Eratee	10-50m	keskelt (sõiduraja telg)	Teeseadus § 13, 36, 37
Tänav	kuni 10m	teemaa piirist	Teeseadus § 13, 36, 37
Lennuväli			
	4km raadius lennurajast	määratud ala	Lennundusseadus § 35, Lennuvälja lähiümbruse määratlemise ja kasutamise kord
Elektriliinid ja -paigaldised			
Elektriõhuliin alla 1 kV	2m	liini teljest	Elektiohutusseadus § 15, Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus § 2 (VV määrus 02.07.2002 nr.211)
Elektriõhuliin kuni 20 kV	10m	liini teljest	Elektiohutusseadus § 15, Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus § 2 (VV määrus 02.07.2002 nr.211)
Elektriõhuliin 35–110 kV	25m	liini teljest	Elektiohutusseadus § 15, Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus § 2 (VV määrus 02.07.2002 nr.211)
Elektrimaakaabelliin	1m	äärmistest kaablitest paiknevad mõttelised vertikaaltasandid	Elektiohutusseadus § 15, Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus § 3 (VV määrus 02.07.2002 nr.211)
Alajaamad ja jaotusseadmed	2m	pürdeaiast, seinast või nende puudumisel seadmest	Elektiohutusseadus § 15, Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus § 6 (VV määrus 02.07.2002 nr.211)
Soojatorustik			
Maa-alune soojatorustik alla 200 mm	2m	keskelt (äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast)	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 2
Maa-alune soojatorustik 200 mm ja suurem	3m	keskelt (äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast)	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 2

Maapealne sooja-aurutorustik üle 16 bar	10m	keskelt (äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast)	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 3
Maapealne sooja-aurutorustik 16 bar ja alla	5m	keskelt (äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast)	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 3
Maapealne sooja-veektorustik üle 6 bar	5m	keskelt (äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast)	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 3
Maapealne sooja-veektorustik 6 bar ja alla	2m	keskelt (äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast)	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 3
Surverajatised	2m	välisseina äärmistest punktidest	Surveseadme ohutuse seadus §18, Surveseadme kaitsevööndi ulatus § 4
Ühisveevärk ja kanalisatsioon			
Vee- ja kanalisatsioonitrassid	KOV ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava alusel	KOV ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava alusel	Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni seadus §2 lg3 ja §11 ja 12
Side			
Telekom Liinirajatis maismaal	2m	keskelt	Telekommunikatsiooniseadus §93
Telekom Liinirajatis siseveekogudel	100m	keskelt	Telekommunikatsiooniseadus §93
Telekom Raadiosidemast	kõrgusega ekvivalentne raadius maapinnal meetrites	keskelt	Telekommunikatsiooniseadus §93

10. Muinsuskaitse

Kehtiv *muinsuskaitse* seadus kehtestab kinnismälestise kasutamise kitsendused. Halliste ajaloomälestised, arheoloogiamälestised ja arhitektuurimälestised:

Lisa 1. Muinsuskaitse all olevad kinnismälestised

Halliste ajaloomälestised

Jrk nr.	Reg nr	Mälestise nimi	Aadress
1	8415	Halliste kalmistu	Halliste vald Kulla küla
2	8416	Terroriohvrite ühishaud	Halliste vald Kulla küla
3	*27177	Vabadussõja mälestussammas	Halliste vald Pornuse küla
4	8417	Vabadussõja mälestusmärk	Halliste vald Õisu alevik

Alus: Kultuuriministri 03.07.1997 määrus nr 37 (RTL 1997,163/164,917) 03.07.1997

*Kultuuriministri käskkirj nr.116 (RTL 2003,78,115) 26.06.2003

Arheoloogiamälestised

Jrk nr.	Reg nr	Mälestise nimi	Aadress
1	13207	Halliste kirikuaed	Halliste vald Pornuse küla
2	13208	Kalmistu "Kirikumägi", "Tooma kabel"	Halliste vald Mulgi küla
3	13211	Kivikalme	Halliste vald Naistevalla küla
4	13212	Kalmistu	Halliste vald Rimmu küla
5	13213	Kalmistu	Halliste vald Rimmu küla
6	13214	Kalmistu	Halliste vald Sammaste küla
7	13215	Kivikalme	Halliste vald Sammaste küla
8	13216	Asulakoht	Halliste vald Vana-Kariste küla
9	13217	Kivikalme	Halliste vald Vana-Kariste küla

Alus: Kultuuriministri 01.09.1997 määrus nr 59 (RTL 1997,169-171,954)

Arhitektuurimälestised:

Jrk nr.	Reg nr	Mälestise nimi	Aadress
1	14476	Halliste kirik, 15.-20.saj.	Halliste vald Pornuse küla
2	14477	Uue-Kariste mõisa valitsejamaja 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
3	14478	Uue-Kariste mõisa moonakatemaja-laut 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
4	14479	Uue-Kariste mõisa kaalukoda, 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
5	14480	Uue-Kariste mõisa meierei, 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
6	14481	Uue-Kariste mõisa vesiveski, 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
7	14482	Uue-Kariste mõisa tall, 1840.a.	Halliste vald Uue-Kariste küla
8	14483	Uue-Kariste mõisa kelder, 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
9	14484	Uue-Kariste mõisa sepikoda, 19.saj.	Halliste vald Uue-Kariste küla
10	14449	Õisu mõisa peahoone, 18-19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
11	14450	Õisu mõisa park, 18.-19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
12	14451	Õisu mõisa püüdemüürid, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
13	14452	Õisu mõisa valitsejamaja, 18.-19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
14	14453	Õisu mõisa tall-tõllakuur, 18.saj.II pool	Halliste vald Õisu alevik
15	14454	Õisu mõisa ait, 18.saj.II pool	Halliste vald Õisu alevik
16	14455	Õisu mõisa teenijatemaja, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
17	14456	Õisu mõisa puukuur, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik

18	14457	Õisu mõisa veinikelder, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
19	14458	Õisu mõisa kelder, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
20	14459	Õisu mõisa kaalukoda, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
21	14460	Õisu mõisa rehi, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
22	14461	Õisu mõisa tall, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
23	14462	Õisu mõisa karjalaut, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
24	14463	Õisu mõisa moonakatemaja 1, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
25	14464	Õisu mõisa moonakatemaja 2, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
26	14465	Õisu mõisa moonakatemaja 3 tiibhoonega, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
27	14466	Õisu mõisa vesiveski, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
28	14467	Õisu mõisa pesuköök, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
29	14468	Õisu mõisa sepikoda, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
30	14469	Õisu mõisa õlleköök, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
31	14470	Õisu mõisa kelder-küün, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
32	14471	Õisu mõisa küün, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
33	14472	Õisu mõisa saeveski, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
34	14473	Õisu mõisa magasiait, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
35	14474	Õisu mõisa moonakamaja 4, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik
36	14475	Õisu mõisa kõrts, 19.saj.	Halliste vald Õisu alevik

Alus: Kultuuriministri 15.12.1997 määrus nr 79 (RTL,1998,40/41.191) 15.12.1997

Juhul, kui mälestiseks tunnistamise aktis või kaitsekohustuse teatistes ei ole märgitud teisiti, on mälestise kaitsevööndiks 50 m laiune maa-ala mälestise väliskontuurist või piirist arvates.

Juhul, kui kaitsekohustuse teatistes ei ole märgitud teisiti, on Muinsuskaitseameti ning vallavalitsuse loata kinnismälestisel keelatud järgmised tegevused:

- konserveerimine, restaureerimine ja remont;
- ehitamine, sealhulgas ehitise laiendamine juurde-, peale- või allahitamise teel, ning lammutamine;
- katusealuse väljehitamine ning kangialuse ja õuede kinni- ja täisehitamine;

- ajalooliselt väljakujunenud tänavatevõrgu, ehitusjoone ja kruntide (kinnistute) piiride muutmine ning kruntimine;
- krundi või kinnistu maakasutuse sihtotstarbe muutmine;
- katusemaastiku, ehitiste fassaadide, sealhulgas uste, akende, treppide, väravate jms muutmine;
- ehitisele seda kahjustavate või selle ilmet muutvate objektide, nagu reklaami ja info paigaldamine ning katusele tehnilise seadme paigaldamine, samuti muul viisil mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise ilme muutmine ja ehitusdetailide ümberpaigutamine;
- siseruumis avatud detailide, ehituselementide ja -konstruktsioonide algsest asukohast eemaldamine, katmine või nende muul viisil rikkumine;
- algupärasest erinevate ja algupäraseid matkivate ehitismaterjalide kasutamine;
- teede, trasside ja võrkude rajamine ning remontimine;
- haljastus-, raie- ja kaevetööd, maaharimine ja õue ümberkujundamine.

Muinsuskaitseameti loata on kinnismälestise kaitsevööndis keelatud:

- maaharimine, ehitiste püstitamine, teede, kraavide ja trasside rajamine ning muud mulla- ja ehitustööd;
- puude ja põõsaste istutamine, mahavõtmine ja juurimine.

11. Mets

Kehtiv *metsaseadus* sätestab metsakategooriad ja metsa kasutamise viisid ning annab peamised metsa kasutamise tingimused, täpsustavad konkreetse metsa kasutamise tingimused fikseeritakse metsamajandamiskavaga või metsa majandamise soovitusel. Samuti on metsaseadusega määratletud vääriselupaiga mõiste ja kaitse.

Metsakategooriad on:

- 1) hoiumets;
- 2) kaitsemets;
- 3) tulundusmets.

Metsa kasutamise viisid on:

- 1) kaitstavate loodusobjektide hoidmine (looduse kaitse);
- 2) maastiku või selle erimi, mulla või vee kaitsmine (keskkonnakaitse);
- 3) inimese kaitsmine tootmis- ja transpordiobjektidelt leviva saaste ning ilmastiku kahjuliku mõju eest (sanitaarkaitse);
- 4) inimesele puhkamise, tervise parandamise ja sportimise võimaluste loomine (rekreatsioon);
- 5) puude seemnete, metsamarjade, seente, ravim- ning dekoratiivtaimede ja nende osade, sambla, samblike, pähklite, heina, okste, dekoratiivpuude, puukoore ja –juurte; vaigu ja kasemahla varumine, mesipuude paigutamine ja loomade karjatamine (kõrvalkasutus);
- 6) teadus- ja õppetöö;
- 7) puudu saamine;
- 8) jahindus;
- 9) riigikaitse.

Loodusobjektide hoidmiseks määratud mets kuulub hoiumetsa kategooriasse kaitseala loodusreservaadis ning kaitseala sihtkaitsevööndis, kus *looduskaitseaduse* alusel kehtestatud kaitseala kaitse-eeskirjaga on majandustegevus keelatud, ning sellega

võrdsustatud alal. Hoiumetsa majandamise kitsendused tulenevad *looduskaitseadusest* ja kaitseala kaitse-eeskirjast.

Hoiumetsas on metsa kasutamise lubatud viisideks:

- 1) looduse kaitse;
- 2) keskkonnakaitse;
- 3) teadus- ja õppetöö;
- 4) teised metsa kasutamise viisid, kui need on lubatud kaitseala kaitse-eeskirjaga.

Kaitsemets paikneb:

- 1) kaitseala sihtkaitsevööndis, kus majandustegevus on kaitseala kaitse-eeskirjaga lubatud, ja piiranguvööndis;
- 2) randadel ja kallastel;
- 3) allikate ääres ja survealase põhjaveega aladel;
- 4) infiltratsioonialadel;
- 5) joogiveehaaretel;
- 6) uuristus- ja tuuleohtlikel aladel;
- 7) looaladel;
- 8) muinsuskaitse objektidel;
- 9) muudel planeeringuga määratud aladel.

Kaitsemetsas on metsa kasutamise lubatud viisideks:

- 1) looduse kaitse;
- 2) keskkonnakaitse;
- 3) sanitaarkaitse;
- 4) teadus- ja õppetöö.
- 5) teised metsa kasutamise viisid, kui need ei ole *planeerimisseaduse* alusel kehtestatud planeeringuga vastuolus või õigusaktiga keelatud.

Kaitsemetsa majandamisel ei tohi lageraielangi laius ületada 30 m ja pindala 2 ha ning turberaielangi pindala ületada 10 ha.

Hoiu- või kaitsemetsaks määramata mets on tulundusmets.

Vääriselupaikade kaitse korraldamise ja kasutamise tingimused ja korra määrab *metsaseaduse* § 31 Võtmebiotoop. Võtmebiotoop metsaseaduse tähenduses on kaitset vajav ala tulundusmetsas, kus tõenäosus ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esinemiseks on suur, nagu väikeste veekogude ja allikate lähiümbrus, väikesed lodud, põlendikud ja soosaared, liigirikkad metsalagendikud, metsa kasvanud kunagised aiad, metsaservad, astangud, põlismetsa osad. Metsa majandamise käigus tuleb võtmebiotoobi moodustamise eelduseks olevad võtmeelemendid nagu vanad puud, põõsad, kiviaiad ja allikad säilitada. Võtmebiotoobi klassifikaatori ja võtmebiotoobi väljavaliku juhendi kinnitab keskkonnaminister. Võtmebiotoobi kaitse eraõiguslikule isikule ja omavalitsusele kuuluvast metsast toimub keskkonnaministri ja metsaomaniku vahel sõlmitud lepingu alusel. Riigimetsas korraldab võtmebiotoobi kaitset riigimetsa majandaja keskkonnaministri ettekirjutuse kohaselt.

Lepinguga määratakse metsaomaniku kohustused võtmebiotoobi kaitsele ning riigipoolsed kohustused võtmebiotoobi kaitsele kaasaaitamisel, samuti bioloogilise mitmekesisuse säilitamisest ja lepingust tulenevate metsakasutuse kitsendustega põhjustatud kahjude hüvitamiseks või täiendavate kulude tasumiseks.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused.** *Teemaplaneering. Viljandi maakonnaplaneering.* 2004. Viljandi Maavalitsus. Viljandi.
2. **Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030.** 2007. Keskkonnaministeerium. Tallinn.**Halliste valla arengukava 2008-2018.** 2007. Halliste Vallavalitsus
3. **Halliste valla kanalisatsiooni ja ühisveevärgi rahastamisaotluse koostamine** Viljandi maakonna veemajandusprojektile. Halliste valla otstarbekuseuring. ENTEC 2006
4. Kask, Rein. **Eesti mullad.** 1996. Mats. Tallinn.
5. Keskkonnaregistri avalik teenus
6. **Pärnu alamvesikonna veemajanduskava.** 2005. Kinnitatud keskkonnaministri 10.03.2005 a. käskkirjaga nr 254. Kättesaadav Pärnu keskkonnateenistuse kodulehel:
http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=374557/pärnu_alamvesikonna_veemajanduskava.pdf.
7. **Viljandi maakonnaplaneering.** 1998. Viljandi Maavalitsus. Viljandi.
8. **Viljandi maakonnaplaneering 2005...2010.** 1998. Viljandi Maavalitsus. Viljandi.
9. **Väärtuslike maastike määratlemine.** Metoodika ja kogemused Viljandi maakonnas. 2001. Hiiumaa-Tartu-Viljandi.